

הישיבה השלוש-מאות-ותשעים-ושש של הכנסת השביעית

יום רביעי, י"ט אדר א' תשל"ג (21 פברואר 1973)
ירושלים, הכנסת, שעה 11.01

א. הצעה לסדר-היום

הודעתו של השר אלון על ירושלים והמקומות הקדושים

כי הגיעה השעה הלכה למעשה לקיים את זכות ההתנחלות של העם היהודי בארצו, בארץ-ישראל. קמים עליו שרים אחדים – שר הקליטה ושר הבי-ריאות ושר החוץ – ואומרים שזוהי סטייה מן המדיניות של הממשלה, אסור, דווקא צריך לקיים מה שמכונה "התנחלות סלקטיבית", זאת אומרת לס-גור אזורים מסוימים של ארץ-ישראל בפני ההת-נחלות היהודית.

מהי הסטייה? זכורני, בדצמבר 1969 קיבלנו בוועדה בין-מפלגתית קווי-יסוד למדיניות הממשלה. ואחד הסעיפים שלהם אמר כהאי לשנא: "הגברת הקמתן של היאחזויות בטחוניות והתנחלויות קבע על אדמת המולדת". את הסעיף הזה צריך לקיים. מי שדורש את קיומו – הוא הסוטה, או להיפך, מי שמונע את קיומו הלכה למעשה הוא המקיים סטייה מן המדיניות המוסמכת כפי שנקבעה?

על רקע זה קיים סגן ראש הממשלה שיחה עם ארבעה עתונאים, ולפי ידיעה שפורסמה בע-תונות הוא העלה אפשרות בהקשר של שלום למ-סור חלק מן העיר העתיקה, הקרוי "הרובע המוס-למי", לשליטתו של חוסיין. סגן ראש הממשלה הכחיש את הידיעה הזאת שפורסמה. בדיועבד, שני עתונאים אומרים שהוא אכן אמר את אשר הוכ-חש; שני עתונאים אחרים מאשרים את ההכחשה של מד-אלון.

גברתי היושבת-ראש, אין אנו חוקרים. אנחנו לא נערוך עימותים בין השניים לבין השניים, בין הארבעה לבין האחד. יש לנו ניסיון עם הכחשות רשמיות, ומשום כך חובתנו האזרחית להניח שתי אפשרויות:

האחת היא שהדברים נאמרו, על אף ההכ-חה. אם הם נאמרו – אני פונה לסגן ראש הממ-שלה וקורא לו, למען ירושלים ולמען עמנו, שיעלה על הבמה הזאת ויודיע שהוא חוזר בו מן הדברים האלה. זהו נוהג מקובל בכל פרלמנט דמוקרטי. הדועה כזאת איננה פוגעת בכבודו של איש. נהפוך הוא, היא מוסיפה לו כבוד. עדיין לא נולד האדם שלא נכשל בלשונו מסיבה מסוימת.

אבל אם לא אמר את הדברים האלה, והוא הכחיש אותם – אזי אבקש את סגן ראש הממ-שלה, ביהד אתנו בבית הזה, להתבונן מקרוב במה שאמר באורח הרשמי ביותר, על מה שחתם. אד-רבה, אולי מר אלון הנכבד, כשתבונן ותנתח את הדברים שחתמת עליהם – גם אתה תגיע למס-קנה שחטאת לירושלים.

בהכחשתך אתה מאשר כי לפי דעתך "במס-גרת ירושלים המאוחדת, תחת ריבונות ישראלית,

היו"ר ט. סנהדראי:

אני מתכבדת לפתוח את ישיבת הכנסת. נתחיל בהצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת בגין בעניין היר-דעתו של השר אלון על ירושלים והמקומות הקדו-שים. רשות הדיבור לחברי-הכנסת בגין.

מנחם בגין (גח"ל):

גברתי היושבת-ראש, ברשותך אפתח, משוכנע אני על דעת הבית כולו, בברכה למלחינו, צנחנינו, חיילינו שפשטו לפנות-בוקר הרחק מגבולותיה של ארץ-ישראל על בסיסי המוצחים ועשו בהם שפ-טים. נשלח ברכת החלמה לפצועים. זאת הדרך. המוצחים חייבים לדעת כי נשיגם גם הרחק מן המ-קומות שבהם הם מנסים לפגוע בנו, באזרחינו, בבני עמנו, בבטחוננו.

גברתי היושבת-ראש, סגן ראש הממשלה קיים לפני זמן-מה שיחת-רקע עם ארבעה עתונאים. לפני שנייחד דברנו לה, נתבונן ברקע של השיחה.

בשנת 1973 יש פעילות גוברת סביב המזרח התיכון. בעוד ימים מספר תצא ראש הממשלה לוו-שינגטון לקיים שיחות חשובות עם נשיא ארצות-הברית ועוזריו. קדם לה חוסיין. הפולש המגורש הזה, התוקפן המובס הזה, הביע דעתו מעל עמודי ה"טיימס" לאמור: הוא תובע מן העם היהודי שימ-סור לו את ירושלים, את יהודה, את שומרון, את עזה, ועוד.

בעצם הימים האלה נערך בארץ-ישראל מדוץ של ותרנות קיצונית בין שרים ומנהיגים, שכמוהו לא היה מאז תום מלחמת ששת-הימים. "גזור, גזור" הם אומרים; נחלק מחדש את ארץ-ישראל, את נח-לת אבותינו.

הרחיק לכת מכולם מוכירה הכללי של הסתדרות העובדים הכללית בארץ-ישראל – זה שמה של הסתדרות העובדים – והוא מציע לנטוש את נחלת אבותינו, את יהודה ואת שומרון ואת ערי אלהינו.

השאלה היא: מה קורה לשרינו ולמנהיגינו? מה הם עושים לאומה, לאינטרס העליון שלה? מדוע הם מתרועעים ומתחרים איש בדעהו בוותרנות קי-צונית יותר ויותר, לטובת האויב שלא שינה מאומה מעמדתו העוינת לישראל ותובע, כשלב, נסיגה מוח-לטת לקווי ה-4 ביוני 1967, תביעה הנדחית על-ידי 97% של העם כפי שהוא מיוצג בכנסת? הנסתרה תבונה מישראל? מה התכלית, מה הטעם, מה ההגיון למרוץ הזה של ותרנות, דווקא בראשית שנת 1973?

שר הבטחון אמר שיש לבני ישראל זכות להתי-נחל בכל ארץ-ישראל. הזה גילוי? הזה משעו חדש? אבל הוא מכריז על הדבר הפשוט הזה, וגם מוסיף

מנחם בגין (גח"ל):

חברי-הכנסת עופר, אין לך מושג על מה אתה מדבר.

אברהם עופר (המערך, עבודה-מפ"ם):

שר הבטחון אמר...

(קריאות-ביניים מספסלי המערך)

הו"ר ט. סנהדראי:

חברי הכנסת, אני מבקשת אתכם להירגע.

מנחם בגין (גח"ל):

עכשיו אני מבין שחברי-הכנסת עופר מאשים את שר הבטחון.

אברהם עופר (המערך, עבודה-מפ"ם):

אינני מאשים. אמרתי רק שהוא אמר את זה. אל תשים דברים בפי.

מדכי סורקיס (המערך, עבודה-מפ"ם):

אתה כאן לא תקבע דבר. אם אתה רוצה לעזור, אל תתערב.

מדכי בן-פורת (המערך, עבודה-מפ"ם):

כאן לא מדובר על דגל.

הו"ר ט. סנהדראי:

חברי הכנסת, אני מבקשת להפסיק ולאפשר לנואם להמשיך.

מנחם בגין (גח"ל):

אם כבוד היושבת-ראש הצליחה להשכין שלום בין חברי מפלגת העבודה, אני אמשך.

(חברי הכנסת מ. סורקיס קורא קריאת-ביניים)

הו"ר ט. סנהדראי:

חברי הכנסת סורקיס, אני מבקשת ממך להירגע ולתת לחברי-הכנסת בגין להמשיך.

(חברי הכנסת מ. סורקיס קורא קריאת-ביניים)

חברי הכנסת סורקיס, אני קוראת לך בפעם שנייה.

יוחנן בדר (גח"ל):

תגידו פעם מה אתם רוצים.

(חברי הכנסת מ. בדר קורא קריאת-ביניים)

מנחם בגין (גח"ל):

חברי-הכנסת עופר, קיבלת תשובה מחברי הכנסת סורקיס ובן-פורת ואחריהם. אתה רוצה גם את תשובתי? אומר אך זאת: אין לך מושג על מה אתה דיברת. מעולם לא נתקבלה שום החלטה בממשלה שדגלו של חוסיין יונף על הר-הבית.

אברהם עופר (המערך, עבודה-מפ"ם):

האם אמרתי זאת?

מנחם בגין (גח"ל):

לא. אבל אם יש לך טענות נגד חבר מפלגתך, שר הבטחון מר דיין, תבוא אליו בטענות.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

חברי-הכנסת בגין, מדוע לא הגבת אז?

ובהקשר של שלום, ניתן יהיה לדון על מתן מעמד דתי, לא מדינה, לממלכת ירדן כנציגת העולם המוסלמי במקומות הקדושים לאיסלאם בירושלים. נכון שהבאתי את דברך מלה במלה, כמו שהושמעו בשמך עלי-די דוברך?

עכשיו נגתה את הדברים. אתה מציע שלממלכת ירדן יינתן מעמד, כדברך, לא מדינה, אלא דת, במקומות הקדושים בירושלים. משתתן למדינה מעמד — האם מעמדה אינו מדינה? תרתי דסתרי. לא ייתכן שלמדינה לא יהיה מעמד מדינה. אפילו תאמר פעמים רבות שהמעמד איננו מדינה אלא דת — לא יועיל.

ובכן, אם אתה מציע שלמדינה יינתן מעמד, עליך לדעת שהמעמד הוא מדינה, לפי טבע הדברים. אם אתה אומר שהמעמד יינתן למדינה זרה, המלים "תחת ריבונות ישראלית" אינן מועילות ולא כלום. משום שאם למדינה זרה יש מעמד, אין עוד במקום הזה שבו יש לה מעמד ריבונות ישראלית. שוב תרתי דסתרי.

ושלישית, אתה קובע שממלכת ירדן תהיה נציגת העולם המוסלמי. מניין לך? אתה סגן ראש ממשלת ישראל, אתה ממנה לעולם המוסלמי את נציגתו? היכן קרה כדבר הזה? האם מישהו אחר יומין לירושלים את פולין כנציגת העולם הקתולי, את שבדיה כנציגת העולם הפרוטסטנטי, עוד מדינות תתמוינה כנציגות של דתות מסוימות?

משום כך תמיד אמרנו איש לרעהו בכל הדיונים על ירושלים, כי אנחנו ניתן לנציגי הדתות לנהל את העניינים במקומות הקדושים להן. זה נכון. זו עמדתה המסורתית של הציגות מימי הרצל וביבוינסקי. ועד ימינו. כבוד למקומות הקדושים לכל דת. אבל נציגי הדת הם שיפקחו על המקומות הקדושים האלה, לא נציגי מדינות. כי למדינות יש מעמד מדינה ולא דת.

ובמה המדובר, גברתי היושבת-ראש? צריך לפענח את הצופן הזה של הדעת דובר של סגן ראש הממשלה. המדובר הוא בהר-הבית. על הר-הבית ניצבים שני בתי-תפילה הקדושים לאיסלאם. אנחנו נכבד את בתי-התפילה והקדושים לדת המוסלמית. אבל זה הר-הבית, זה המקום המקודש ביותר לישראל מאז היותו לעם. במשך דורות פנו אבותינו אל הר-הבית, וביום הקדוש ביותר בשנה היו מביעים את תפילותיהם בדמע ובגעגועים בדובבם את המלים עתירות היומין: והכו הננים והעם העומדים בעזרה, כשהיו שומעים... וגו'.

ובימי קדם, הגדול בחזונות אנוש, יוכיח את חרבותם לאתרים והניחותיהם למזמרות — חזו נביאי ישראל, גם ישעיהו וגם מיכה, אל המקום הזה לאמור: והיה באחרית-הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים ונישא מגבעות, ונהרו אליו כל הגויים, והלכו עמים רבים ואמרו: לכו ונעלה אל בית ה', אל בית אלהי יעקב, ויורנו מדרכי וילכו באורחותיה, כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים. הר-הבית.

ועל-פי הצעתך המתקנת, הרשמית, למעשה חוסיין יהיה מוסמך להניף מעליו את דגלו, כי הוא מייצג מדינה ולא דת.

אברהם עופר (המערך, עבודה-מפ"ם):

חברי-הכנסת בגין, ישבת בממשלה כאשר שר אמר את זה, ולא הבאת הצעה לכנסת. שר אמר את זה, ואתה ישבת אז בממשלה.

מנחם בגין (גח"ל):

מניין לך שלא הגבתי? אני מדבר היום על הודעת סגן ראש הממשלה. והרגו של חברי-הכנסת עופר לא יועיל, כי הוא עודד רק את רוגזו של חברי-הכנסת סורקיס.

חייקה גרוסמן (המערך, עבודה-מפ"ם):
זה לא קשה.

מנחם בגין (גח"ל):

זה החטא בירושלים.

ההודעה המוכחשת על-ידי סגן ראש הממשלה איננה היום נושא הדיון, אם כי השארתי לפניו אפשרות להודיע מעל במת הכנסת האם ההכחשה תופסת אם לא. נושא הדיון היא דווקא הודעתו הרשמית, והיא מוזיקה בתכלית. היא נמסרה מתוך חוסר תבונה, בקלות-דעת ומתוך חוסר אחריות.

ומשום כך אני קורא לך, סגן ראש הממשלה, עלה על במה זו היום, ללא רוגז, ואמור לכנסת, ועל-ידיה לעם ישראל ולעמים אחרים, דבר פשוט מאוד: לשום מדינה לא יינתן שום מעמד בירושלים. שום מעמד. זו עמדתנו. נציגי דתות יפקחו על המקומות הקדושים שלהן. המעמד היחיד בירושלים הוא למדינתנו. ירושלים היא אחת. כולה תחת ריבונות ישראל, ובשום מקום לא יוגף דגל זר. בשום מקום.

שרי-המשפטים י. ש. שפירא:

חוצץ מאשר על שגרירויות זרות.

מנחם בגין (גח"ל):

על שגרירויות זרות תמיד יש דגלים. מה אתה מזכיר לי זאת, אדוני שר המשפטים? אתה מזכיר לי שיש כלל בין-לאומי שעל שגרירויות מונף דגל?

זו הצעתו. ואני רוצה לומר עוד פעם לסגן ראש הממשלה, מד יגאל אלון. חובתו לעשות כן כדי להסיר כל אי-הבנה ולבטל את כל הנוק שנגרם. אם תעשה כן, אשמח. אם לא, עם כל הכבוד, אני חושב שמוטב שתוותר או שתתקרא לוותר על התואר הממלכתי: "סגן ראש הממשלה", כדי שלא ייווצר רושם בעולם שיש אחריות ממלכתית לאומית כלשהי על הודעתו, שהדעת אינה סובלת אותה. ירושלים כולה שלנו.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לסגן ראש הממשלה.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, חברי-הכנסת בגין אמון, בין שאר העקרונות שהוא דוגל בהם, גם על עקרון ההדר. ומותר היה לצפות מעמית לכנסת, שהיה יחד אתי חבר בממשלה בתקופה גדולה מאוד בחיינו, שלא ינסה להציג סימן שאלה, ולו גם בעקי-פין, על הודעתי המוסמכת והמיידית, שהדברים אשר יוחסו לי בקשר למעמד ריבוני או אקסטרא-טריטורי-ריאלי לירדן על הרובע המוסלמי בעיר העתיקה אינם נכונים. גם אם לא נוח לו הדבר מטעמים אופוזיציו-ניים, שורת ההגינות והחברות מחייבת היתה שיקבל את הכחשתי ככתבה וכרוחה, ולא יאזכר זאת בצורה המשאירה בכל זאת סימן שאלה. אני הייתי נוהג אחרת כלפי חברי-הכנסת בגין במקרה כזה.

אסתר רויאל-נאור (גח"ל):

ככתוב ב"ספר קוהלת": "הפלמ"ח".

סגן ראש הממשלה י. אלון:

שנית, הוא גם אמון על העקרון הפטריטורי, ומט-עמים פטריטוריים מאוד היה רוצה מאוד שאפנה את מקומי כחבר בממשלה או כסגן ראש הממשלה. אבל והואיל ואני יודע מי עלול להיות המחליף שלי או המו-עמד להיות במקומי באופוזיציה, אני מעדיף לא לקבל את הצעתו, גם מטעמים פטריטוריים.

בנימין הלוי (גח"ל):

מותר לדעת מי זה?

(קריאה: יש גם מועמדים בקואליציה.)

סגן ראש הממשלה י. אלון:

המועמד הנצחי.

מטעמים פטריטוריים אמיתיים ודאי שהוא לא היה צריך להשאיר ספק לגבי עידעויו של חבר ממשלה בישראל על מלוא ריבונותה של ישראל על ירושלים המאוחדת, לרבות המקומות המקודשים על כל הדתות, לרבות היר-הבית. כמובן חברי-הכנסת בגין — שאין לי ספק בפטריטיות שלו — מטעמים של התנצחות מפלגתית זולה, שאף אינה מתאימה לשעת בחירות, השאיר בכל זאת סימן שאלה דווקא על רקע שהציג אותו לפניו, כשאנו מתקרבים לתקופה שמרגשת בה יותר ויותר פעילות מדינית סביב הסיכסוך האומלל הערבי-ישראלי.

יורם ארידור (גח"ל):

סגן ראש הממשלה יצר את סימן השאלה. חברי-הכנסת בגין ביקש למחוק אותו.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

עידעור של חברי-הכנסת בגין על מה שאמרתי הוא לגיטימי. על זה אני מערער, ולכן אל תסיט את הוויכוח למה שלא אמרתי. קודם כל שב בשקט ותן לי לדבר. אני משיב על טענות קשות, ותן לי להשיב עליהן בשקט, ברוח טובה.

אסתר רויאל-נאור (גח"ל):

אין זה נאה לומר: "שב בשקט", כשם שלא נאה לומר: "זולה". יש די מלים בעברית.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

זאת מלה פרלמנטרית בהחלט. חברי-הכנסת בגין אמר דברים קשים יותר. הביטוי "קלות-דעת" חמור יותר מאשר "זול".

בנימין הלוי (גח"ל):

להסיר כל ספק יצא אדוני.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

חברי-הכנסת בגין, ברצותו דווקא להשאיר את הספק ולחזק אותו, אמר כי שני עתונאים סוברים בכל זאת שהפירסום היה נכון. אני לא שמעתי על כך. בכל אופן לא השמיעו לא באוני ולא באוני עוזרי שהם סוברים כי הם צודקים. אלי לא הגיעה ידיעה כזאת, אבל אם הגיעה ידיעה כזאת לחברי-הכנסת בגין, הרי במקרה הטוב ביותר אני יכול לומר שהבינו את הוויכוח ממחשבותי בנקודה זאת.

ועכשיו לעצם העניין, שום חבר בממשלה אינו מטיל ספק-ספיקא בריבונותה של ישראל על ירושלים

סגן ראש הממשלה י. אלון:

אותו מעמד שייקבע, אם ייקבע: דתי, לא ריבוני, לא מדיני.

מנחם בגין (גח"ל):

למי?

סגן ראש הממשלה י. אלון:

— — האם על-ידי כך אנחנו מצמצמים, ולו גם כהוא-זה, את ריבונותנו על הריביות או על כל מקום קדוש לדת אחרת בירושלים?

יעקב נחושתן (גח"ל):

זו המצאה חדשה. תסביר לנו מה פירושה.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

יכול להיות. מותר שתהיינה הצעות חדשות. יש רק סיעה אחת שיכולה לדבוק בנוסחה אחת. אני לא. יש צורך לחפש פתרון דתי לגבי המקומות המקודשים לאיסלאם בירושלים בהקשר של שלום. אגב, האם חברי-הכנסת בגין פוסל את האפשרות לכריתת חוזה שלום עם ירדן? הוא איננו עונה. הוא לא חייב, זו שאלה רטורית. מכל מקום הכנסת אישרה את מדיניותה של הממשלה בדבר זכותה וחובתה לנהל משא-ומתן על שלום גם עם ירדן. לא אחת הובא הנושא הזה לפני הכנסת. והכנסת אישרה את הודעת הממשלה. ולכן טבעי הדבר, שכיוון שירדן היא המועמדת למשא-ומתן לשלום אשר מדיה נטלנו, ובצדק, את מזרח-ירושלים, שהרי החזיקה במזרח-ירושלים בתוקף אלימות ולא בתוקף היסטוריות ולא בתוקף המשפט הבינ-לאומי —

יעקב נחושתן (גח"ל):

ולא רק במזרח-ירושלים.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

אנחנו מדברים עכשיו על ירושלים.

— — לכן טבעי הדבר שכיוון שירדן מועמדת למשא-ומתן, כאשר נזכר בו — ולא רק ירדן, אני מקווה למשא-ומתן עם מצרים ויום יבוא גם עם סוריה ועם לבנון — הבעתי דעה שבקשר עם ירדן נצטרך לכבד את הביטוי של העם המוסלמי, במלה אחרת — הדת המוסלמית, לא העם המוסלמי כיחידה טרי-טוריאלית, שהרי יחידה כזו אינה קיימת — נצטרך לחפש את הפתרון למעמד הדת המוסלמית במקומות המקודשים בהר-הבית באמצעות ירדן. לכן, אנא, אין כל צורך שדווקא חבר כנסת ישראלי יהאיה הוא שייחס לי דברים אלמנטריים כאלה, כוונות שלא יכולות להיות לי ואין לי, כי אני לא בכדי, לא במקרה הוספתי לדבר החיובי גם את הדבר השלילי, כלומר — לא ריבוני, לא מדיני לגבי כל גורם זר אחר. לכן אין לי ממה לחזור, אין לי מה לתקן, אין צורך לדעתי להסיק שום מסקנות.

יצחק רפאל (מפד"ל):

לשם מה היה צורך בהודעה נוספת?

סגן ראש הממשלה י. אלון:

חבר-הכנסת רפאל, מישהו שלא השתתף בשום פגישה אתי, ואם תראה לי אותו ברחוב לא אוכל לזהות אותו, ייחס לי בעתון-בוקר נכבד דעה שלא

השלמה והמאוחדת, על כל חלקיה ופינותיה. לא שמעתי משום חבר ממשלה שהוא מוכן לצמצם ריבונות זו, אם כי מקובל על כל הממשלות שכיהנו בישראל מאז מלחמת ששת-הימים ועד היום הזה, שישראל מוכנה לשאת ולתת עם כל שכנותיה על שלום בר-קיימא, ללא תנאים מוקדמים. לא בכדי החליטה הכנסת על איחודה של ירושלים ביזמתה של הכנסת, משום שכולנו היינו, הננו ונישאר מאוחדים בהכרתנו בדבר ייחודה ומקומה של ירושלים לא רק בהיסטוריה הקדומה, אלא גם בעתיד.

עכשיו אתייחס לעירעור של חברי-הכנסת בגין על הביטוי שכן אמרתי ואני אחראי לו ואינני רואה צורך לחזור ממנו. קודם כל, גם בתקופת כהונתו של חבר-הכנסת בגין בממשלה וגם בתקופה שלאחר מכן — שלא לדבר על תקופות קודמות לכך — תברים בממשלה מביעים לעתים דעה כדעה אישית, ואין להתייחס לכל דעה אישית כאל הצהרה רשמית של הממשלה. אני זוכר שאפילו ראשי ממשלה בישראל עשו ועושים זאת עד היום הזה.

שנית, לא הייתי נזקק להודעה הזאת אלמלא ייחסו לי דעה אחרת. אינני רואה כל פגם, לא ענייני ולא פוליטי, בביטוי שהשתמשתי בו. יחסנו למקומות המקודשים ידוע יפה. אין זו ויהרהר אם אומר שמעולם בהיסטוריה לא היו המקומות המקודשים על כל הדתות בטוחים יותר ופתוחים יותר לכל המאמינים לפי אמונותיהם מאשר בתקופת שלטונה של ישראל בירושלים והמאוחדת.

יוחנן בדר (גח"ל):

זו דעה פסימית מאוד.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

הנה, חברי-הכנסת בדר, אתה אופטימיסט יותר ממני, זה ידוע.

אני סבור שבכך אנו עושים לא רק מעשה מדיני רב, אלא הסובלנות היא מדה יהודית יפה לגבי בעלי אמונות אחרות. ולכן שום סימן שאלה לא הוצג — לא על הריבונות ולא על השליטה של ישראל על ירושלים והמאוחדת, גם לא בביטוי שהשתמשתי בו. וחבר-הכנסת בגין זקוק היה לפילופוזיציה כדי לנסות ליחס לדברים שאמרתי משמעות שאין להם ושלא התכוונתי לה. הוא רגז על קריאת-הביניים של שר המשפטים כאשר הזכיר לו שעל שגדירויות רבות מונפים דגלים וזים.

חיים לנדא (גח"ל):

הוא לא רגז.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

לא הצעתי הנפת דגל ירדני על הר-הבית — לא כאשר חברי-הכנסת בגין היה בממשלה ולא לאחר מכן. אבל כאשר מדינת ישראל מעניקה למשל מעמד דיפלומטי מיוחד לשגרירות, האם הריבונות הישראלית חדלה להתקיים באותו אתר גיאוגרפי? זאם ישראל תחליט, בהקשר של שלום, להעניק מעמד דתי, והדגש הוא בדתי — ובוה ציטט אותי נכון חברי-הכנסת בגין —

יעקב נחושתן (גח"ל):

איזה מין מעמד זה?

— הצעה לסדר-היום (אלון, בגין, הלוי, נסים, נחושתן, מילמן, לנדאו) —

טועה טעות עקרונית ומדינית חמורה, שעלולה לפגוע במעמדנו בישראל ולא להיפך.

המצב הוא בכל זאת, חבר-הכנסת בגין — זה מותר לי לשאול, ולא אצטט שרים אחרים — שבמשך חמש-שש השנים האחרונות כמה וכמה שרים השמיעו דעות דומות ואפילו מחזיקות לכת מדעתי זו, ומעולם לא מצאת לנחוצו להביא את הדברים לכנסת. האם יש לא דק מקומות מקדשים, אלא גם אנשים מקדשים? — לא! אני חושב שעניין ירושלים רגיש מדי ורציני מדי מכדי להפוך אותו לסלע-מחלוקת מיותר. די לנו שיש חילוקי-דעות אמיתיים.

אלמלא העלה חבר-הכנסת בגין גם את עניין ההתיישבות או ההתנחלות ברחבי הארץ, לא הייתי רואה צורך לומר מלה נוספת על כל מה שאמרתי עד עכשיו. חבר-הכנסת בגין, כאשר אתה וחברך ישבתם בממשלה, אני זוכר יפה, לא אחת נתקבלו החלטות על מניעת התיישבות באזורים מסוימים בגדה המערבית ופעמיים, שלוש פעמים, על דעת הממשלה ניתנה הוראה לצבא ולמשטרה לסלק מתיישבים שעשו זאת על דעת עצמם; ולא על כך פרשת מן הממשלה. אתה פרשת מן הממשלה על ניסוח, לא על מעשים.

מנחם בגין (גח"ל):

גם מעשה.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

מאז פרישתך לא זוגו סנטימטר אחד מקווי הפ-סקת-האש. אני חושב שבזכות המדיניות שאימצה לע-צמה הממשלה, באישורה של הכנסת באוגוסט 1970, מעמדנו התחזק כל כך והשתפר עד היום הזה. אתה חושב, חבר-הכנסת בגין, שהצהרות קיצוניות נוקשות בלתי-מתפשרות בנוסח ההצהרות שלך אינן הצהרות פיזיות?

דב מילמן (גח"ל):

גם הצהרתך האחרונה היתה כזאת.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

נס הוא שהעולם הרחב ואותן מעצמות שיש לנו שיח ושיג איתן אינם מקבלים זאת כדעתו של העם ובודאי לא כדעתה של הממשלה והכנסת.

דב מילמן (גח"ל):

לא התכוונת למה שאמרתי?

חיים לנדאו (גח"ל):

כונס הנכסים הערבי לא מוכן עדיין לקבל את אשר אתה כבר מוכן לתת לו, ואתה נסוג והולך, מוותר והולך.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

אשר לי — מאז וילי 1967, כאשר הנחתי את הצעתי על שולחן הממשלה, לא שיניתי את דעתי הן מבחינת מהות הפשרה שאני מוכן לה והן מבחינת הגדרת הגבולות האסטרטגיים והמדיניים שאני דבק בהם, לרבות מעמדה הבלתי-מתחלק של ירושלים, לרבות מעמד דתי לרבות הורות במקומות המקדשים להם. בזה לא שיניתי את דעתי, לא חידשתי דבר. אני סבור שאת הפתרון הדתי לאיסלאם נצטרך לחפש באמצעות אותה מדינה ערבית שאתה נישא וניתן על שלום בידה הזאת של ארץ-ישראל.

היתה שייכת לי. אם כי הייתי בחופשה הרחק מירושלים, ברגע שהגיעה אלי הידיעה הזאת ראיתי חובה לעצמי להכנישה טלפונית. ידיעה זו הוכחשה בו בערב וידיעה על כך הומצאה לראש הממשלה באותו בוקר, שקראה את ההכחשה לפני השרים. אף שר לא עירער על ההכחשה שלי ועל תכנה. האם חיפשתי לי במה להודיע הודעות על המקומות המקדשים לאיסלאם?

חברי הכנסת, כאשר ביקרתי בווינגטון עשיתי פעולה שיטתית כדי להסביר מדוע אין לחפש פתרונות שונים מן הפתרון הקיים לגבי ירושלים, ואינני מערער על ריבונותנו על ירושלים כהוא-זה. וכאשר נאבקנו בממשלה, חבר-הכנסת בגין, על קביעת הקוטר של ירושלים, אתה נתת ידך לפשרה, שאני לא כל כך הסכמתי לה, כי אני קיבלתי את הגירסה הרחבה יותר —

מנחם בגין (גח"ל):

אתה בעד חלוקת ארץ-ישראל ואני בעד שלמות ארץ-ישראל.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

אגיע גם לזה. אנחנו מדברים על ירושלים ואל תסיח אותי לחלוקת ארץ-ישראל.

— כי ראיתי את הפרספקטיבה של התפתחות ירושלים וניסיתי לראות גם את צרכיה האסטרטגיים, ולי היתה גירסה אחרת מזו של חבר הכנסת שהתפשר על גירסה מתונה יותר. אני מוכיר זאת לא כדי לתלות בך אשמה, אלא כדי להעמידך במקומך הנכון כאשר אתה בא להטיף מוסר לאחרים.

גם בווינגטון, בשיחות מדיניות שקיימתי, הס-ברתי שהפתרון היחיד שאני מחפש לתביעות הערביות או המוסלמיות על ירושלים צריך להיות פתרון דתי, לא מדיני ולא ריבוני. אפשר לערער על זה.

בנימין הלוי (גח"ל):

לא טריטוריאלי.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

זה ברור.

גם ראש הממשלה, לאחר פגישתה עם האפיפיור, במסיבת עיתונאים ברומא, כאשר דיברה במקומות הק-דושים, הדגישה שאין לנו עניין לנהל את המקומות הקדושים ונשמח אם יעשו זאת הדתות הנוגעות בדבר.

משה נסים (גח"ל):

דתות, אבל לא מדינות.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

אינני יודע אם הוואתיקן זו דת או גם מדינה. צריך לבדוק זאת. לי נראה שזו גם מדינה.

יעקב נחושתן (גח"ל):

אבל האיסלאם הוא לא מדינה.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

בודאי, זה מחוץ את התיזה שלי.

לגבי מעמדה של ירושלים אין כלל חילוקי-דעות, ומי שחושב שצריך לפתור את בעיית ירושלים בלי סידורים משפטיים קבועים לגבי מעמדן של הדתות

חוברת י"ט, ישיבה שצ"ו

— הצעה לסדר-היום (אלון), לגדא, נחושתן, בגין, סנהדראי, נסים, שוסטק, שפירא, עופר, אבנרי) —

משה נסים (גח"ל):

ועדת החוץ והבטחון.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

ועדת החוץ והבטחון.

שמחנו מאוד כאשר קראנו בעתונים את ההכחשה בשם הממשלה, אולם בהכחשה עצמה עדיין לא הוכחשו לא כל ביטויי השפתיים ולא היהורוי הלב. ופעמיים אומרים: על חטא שחטאנו בהיחזור הלב ועל חטא שחטאנו בביטויי שפתיים. אם בהכחשה הוכחש ביטויי השפתיים המילולי — לא הוכחש בה היהורוי הלב. גם בדברי סגן ראש הממשלה היום לא היתה לגמרי הכחשה. הוא הדגיש רק, שכל זה ייעשה במשא-ומתן עם ממלכת ירדן על ענייני ירושלים. ההדגשה היא מפורשת גם בהכחשה, שזה ייעשה במשא-ומתן עם חוסיין על ירושלים ואז יוענק לו המעמד לגבי המ-קומות הקדושים.

מהו בדרך כלל הקשר בין המקומות הקדושים בירושלים לבין חוסיין? אפילו אם איש במדינת ישראל איננו מתכחש לכך שהריבונות, או השליטה, או הפיקוח על המקומות הקדושים של הדתות האחרות יהיו בידי רשויות דתיות של דתות אחרות...

סגן ראש הממשלה י. אלון:

ריבונות?

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

בעלות, פיקוח. הכוונה היא שהפיקוח על המקומות הקדושים הללו יהיה בידי רשויות דתיות.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

מה שאמרת זה מהיהורוי לב. חטאת בהיהורוי לב.

שור המשפטים י. ש. שפירא:

זהו חטא בביטוי שפתיים.

אברהם עופר (המערך, עבודה-מפ"ם):

עוד מעט יבקשו לקיים דיון בהודעת שוסטק.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

זה נוגע למוסדות דתיים, ולא יעלה על הדעת שבבניין המקומות הקדושים יעניקו מעמד כל שהוא למדינה זרה, אלא לרשות דתית.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

ימה דין הוותיקן?

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

זו איננה מדינה.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

זוהי ממש מדינה.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

הוותיקן זוהי רשות דתית.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

זוהי מדינה ריבונית, עם שגיררים.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

זו איננה מדינה החברה במוסד בין-לאומי שמגלים אחת משא-ומתן על עניינים אחרים, חוץ מעניינים של הכנסיה. זוהי רשות דתית הקוראת לעצמה יונים

בתחלטה הכנסת, אותה החלטה אשר אישרה את מדיניות הממשלה ב-4 באוגוסט 1970, מדובר בפירוש גם על נסיגת כוחות אפשרית מהגבול עם מצרים וגם על נסיגת כוחות אפשרית מן הגבול עם ירדן. מונחים לפני "דברי הכנסת", אבל למען חסוך זמנכם אינני מצטט את הדברים. בזה אין שום סטייה, כאשר הממשלה מדברת על-פי החלטה שאושרה בכנסת, שכלול בה עקרון של פשרה. מהי הפשרה? על זה הממשלה עדיין לא החליטה. היא כן החליטה כמה דברים חשובים, אשר ינחו את נציגיה במשא-ומתן לשלום.

חיים לנדאו (גח"ל):

אם כן יש בכל זאת החלטה לסגת, אף-על-פי שאמרת קודם שלא.

יעקב נחושתן (גח"ל):

יש התחייבות לסגת.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

חברי הכנסת לנדאו, מה שהחליטה הממשלה ו-אישרה הכנסת זה עדיין לא הכל. אינני מתווכח על זה. לא ראיתי אותך עוזב את הממשלה כאשר סיגנה הממשלה את ההתיישבות בתחומים מסוימים. לא ראיתיך פורש מן הממשלה כאשר הממשלה הורידה מתיישבים מאזורים אחרים. אם יש לחבר הממשלה הצעות על התיישבות בשטחים, אין דרך פשוטה יותר מאשר להעלות את ההצעות בממשלה, והממשלה תדון ותחליט. זה לא עניין לא של הודעות ולא של הבעת עיקרי אמונה. אין עושים התיישבות בארץ — כבר ידעו. את ההתיישבות בארץ עשינו על-ידי התיישבות. כלומר, על-ידי הצהרות לטובת ההתיישבות, כי יש צורך לדבר גם בשבחה ובזכותה. אם יש למישהו רעיונות ממשיים על התיישבות חקלאית או עירונית בחבלי ארץ שעד היום נמנענו מלהתיישב בהם, גם כאשר גח"ל השתתפה בממשלה, תמצא דרך לכל מי שירצה להעלות את הצעותיו ואין צורך להפוך גם זאת לזירת התגוששות מיותרת.

חברי הכנסת, כיוון שאין איש אשר יכול להתיימר שהוא שומר אמונים יותר ממני לריבונותה של ישראל על ירושלים, והיתה לי גם הזכות כיושב-ראש ועדת השרים העליונה לענייני ירושלים — ולחבר הכנסת בגין היתה הזכות להיות חבר בה במשך תקופה ארוכה — לתרום את חלקי לקידומה ולפיתוחה של ירושלים ושל הרובע היהודי בעיד העתיקה וכיוצא באלה —

מונחם בגין (גח"ל):

זכות גדולה.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

— אינני רואה כל סיבה לקיים דיון בעניין זה, כי לא נאמר שום דבר שבא חלילה למעט, או לפגוע או לשנות ממדיניות הממשלה לגבי ירושלים. אדבר ואדבר.

אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות להצעה נוספת לחברי הכנסת שוסטק.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

גברתי הישבת-ראש, חברי הכנסת, אני מציע לה-עביר את העניין לדיון בוועדה.

העיתוי הוא אומלל. הוא פשוט מזמין לחצים על מדינת ישראל מצד צורריו, ללכת לויתורים מו-חשיים ומציאותיים.

ה"ו"ר ט. סנהדראי:

אעמיד קודם להצבעה את הצעת המציע לקיים במליאה דיון בנושא מול ההצעה של השר שלא לכ-לול את הנושא בסדר-היום.

הצבעה

בעד ההצעה לקיים דיון בנושא במליאה — 21

בעד ההצעה לא לכלול את הנושא

בסדר-היום — 36

ההצעה לא לכלול את הנושא בסדר-היום נתקבלה.

ה"ו"ר ט. סנהדראי:

אני מעמידה להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והבטחון לא נתקבלה.

ה"ו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, להנמקת הי-מנעות סיעתו מהצבעה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, במרוץ על כתר הלאומנות בין חברי-הכנסת בגין לבין סגן ראש הממשלה איננו יכולים לנקוט צעד לא בעד זה ולא בעד זה. הייתי מצביע ברצון בעד אלון מוכחש; אינני יכול להצביע בעד אלון מוכחש.

דב מילמן (גח"ל):

זהו סכינופניה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

דואי אין לנו עניין להשתתף במשחק של גח"ל שעיקרו לבנות שד אחד מאנשי מפלגת העבודה כנגד שד אחד ממפלגת העבודה. עובדה פשוטה היא שב-קיץ 1969 שר-הבטחון משה דיין הכריז במסיבת ע-יתונאים לעתונאי העולם שהוא דוגל בהנפת דגל ירדן מעל למקומות הקדושים המוסלמיים בירושלים. היה לי שגי ושיח עם השר משה דיין על משמעותו של דגל בעניין אחר, ומעל הדוכן הזה הכריז השר דיין שהנפת דגל פירושה הכרזת ריבונות. הוא אמר זאת בקשר לדגל פלשתינאי.

אם נצרח את ההצהרות של השר, לאמור הנפת דגל ירדני מעל דר-היבית, והנפת דגל פירושה הכרזת ריבונות, אין מקום לספק לגבי העובדה שבקיץ 1969 השר משה דיין דגל במסירת הריבונות על המקומות הקדושים לאיסלאם לידי ממלכת ירדן.

לא מדאיג אותי שהשר דאז מנחם בגין לא הגיב על כך, בפומבי על כל פנים — אינני יודע מה נאמר בתוככי הממשלה — ולא דרש את פיטוריו או את התפטרותו של השר דיין. מדאיג אותי שאנחנו נוכחים כאן בהתדרדרות הדרגתית של עמדת הממשלה עצמה,

מדינה במה שנוגע לענייני כנסיות. אבל כל אחד מבין את ההבדל הזה. לא יעלה על הדעת לנהל משא-ומתן על המקומות הקדושים עם מדינה שאתה מנהל עמה משא-ומתן בנושאים מדיניים. ברגע שאומרים מעל במה זו כי הממשלה תנהל משא-ומתן עם חוסיין על מעמד לגבי המקומות הקדושים, אין זה רק מעמד דתי — ואל יבואו לפרש זאת כמעמד דתי. וזה לא חשוב כלל איך אתה מפרש זאת; עובדה היא שמי שיוזקק לכך, הוא יפרש כי בכך ניתן מעמד מדיני לחוסיין.

אדוני סגן ראש הממשלה, בזמן האחרון קורות לך יותר מדי תאונות-שפתיים. אתה ביקרת בושינגטון — וגם שרים רבים אחרים היו בושינגטון ונפגשו עם אישים שונים — ורק כאשר אתה נפגשת עם רוג'רס לא הבינה כל העתונות האמריקנית מה שאמרת, וכל העתונאים שדיווחו על הפגישה לא הבינו את דבריך, ואתה נאלצת לפרסם הכחשות בנוסח: לא אמרתי כך, לא הצעתי משא-ומתן סימולטני.

סגן ראש הממשלה י. אלון:

לא הכחשתי שום דבר.

אליעזר שוטסק (המרכז החפשי):

עצם העובדה, אדוני סגן ראש הממשלה, שחלק מהעתונאים יכול היה לפרש את דבריך כפי שפירש, שבמשא-ומתן עם חוסיין עניין זה לא יעמוד למכשול, אי שבעיה זו לא תעמוד למכשול; עצם ההודעה הזאת...

סגן ראש הממשלה י. אלון:

לא היתה הודעה כזו.

משה נסים (גח"ל):

על עניין הסדר חלקי משולב עם הסדר כולל.

אליעזר שוטסק (המרכז החפשי):

אני קובע בכל האחריות, שדבריך עם העתונאים, לאחר שאלות ותשובות שונות, נסתיימו בכך, שאם כתו-צאה של משא-ומתן יגמרו את יתר העניינים, עניין זה לא יעמוד למכשול עם חוסיין. דברים בנוסח זה ניתנים לפירושים.

ואין זו ההכרזה היחידה בארץ המנוצלת היום בעולם. גם חברך, חברי-הכנסת בן-יהודה, מכריז הכ-רזות.

מרדכי זר (המערך, עבודה—מפ"ם):

אל תתייחס בדצינות למה שהוא אומר.

אליעזר שוטסק (המרכז החפשי):

קיים עכשיו מעין מרוץ בין אישים שונים להו-פיע כמתקדמים. הכרזות אלה אינן רק פרי דחף או רצון לרשום פטנטים על זכות ויצרים של תכניות יום יום, אלא יש בכך משהו עמוק יותר. זוהי התחרות בין שרי ממשלה ומנהיגי המדינה להיראות מקובלים יותר, ותרנים יותר, פתוחים יותר ומוכנים יותר לניהול משא-ומתן, כדי ליצור כביכול לעצמם את התדמית של אנשים שאתם אפשר לדבר, אנשים לא כל כך קיצוניים. וזהו ממש אסון. אני מדבר גם על העיתוי. השגריר דבין הגיע מארצות-הברית ואמר שאין לחפש רעיונות חדשים, שלא צריך לטרוח ולהציע רעיונות חדשים. והנה באוונם שבועות יוצאים מנהיגי המדינה יום יום בהצהרות שונות על שטחים שונים.

תשובה שמתאימה לדעתו של רוב רובו של העם. צר לי שאתה הכחשת או שלא אמרת את הדברים. אם לא אמרת אותם, היית צריך לומר אותם.

גברתי הישבת-ראש, אני, כמו כל חבר אחר, מופיע באסיפות ובפגישות עם הציבור. לא אחת נתקלתי בשאלה הזאת בדיוק לגבי ירושלים, שאי אפשר לוותר על אף מטר מדובע של ירושלים ואי אפשר להעניק לעם הערבי שום מעמד לאומי, לא דתי. ואני רגיל להציג באופן קבוע את השאלה בדיוק כך: רבותי, נניח לרגע שהגענו להסדר סופי עם העולם הערבי על כל השאלות, על הגבולות, על ערובות הבטחון, על סדרי הבטחון, על שיקום הפליטים, על הכל, ונשארה רק הבעיה האחת והיחידה — ירושלים. בראותנו ששום מנהיג ערבי אינו יכול לעולם לחתום על מסמך שפירושו ויתור נצחי סופי על מעמד כל שהוא של העולם הערבי בירושלים, האם או, בגלל זה שאנחנו לא מוכנים לתת שום מעמד לאומי לערבים בירושלים, אנחנו נסתכן במלחמת נצח? והתשובה שלי, גברתי הישבת-ראש, היא שהרוב המכריע של הציבור בישראל, במצב כזה, יסכים להעניק לערבים, לפלשתינאים או למדינה ערבית מעמד לאומי כל שהוא בירושלים. ולא אכנס לפירוט.

אני מצטער, אדוני סגן ראש הממשלה שהכחשת זאת — אם אמרת זאת; ואם לא אמרת זאת — אני מצטער על שלא אמרת זאת.

סגן ראש הממשלה י. אלון:
אני מעריך מאוד את דבריך.

שעוד לפני חמש שנים הייתה מוכנה לא רק לחשוב, אלא גם להציע אפשרות של מסירת ריבונות על המקומות המוסלמיים למדינה ערבית כל שהיא, בעוד שהיום סגן ראש הממשלה מוכרח לעמוד על הדוכן הזה, להודות ולהתוודות ולטהר את עצמו מכל חשש שאפשר למסור ריבונות אקסטראטריטוריאלי על מטר מרובע אחד בירושלים לידי העם הערבי בצורה כל שהיא. זה מדאיג אותי. דבר שהשר משה דיין הכריז עליו כעל דבר מובן מאליו לפני חמש שנים. אתה היום רואה בו חטא.

סגן ראש הממשלה י. אלון:
יש הבדל משפטי בין ריבונות לבין מעמד אקס-טריטוריאלי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אני בדיוק רוצה לעמוד על כך. אדוני סגן ראש הממשלה, אילו הפירסום בעתון היה נכון, ואנחנו הרי לא גבוא עכשיו לבדוק את העיתונאים במכונת-האמת. חשוב לא מה שאמרת או, אלא מה שאתה אומר כאן באופן מוסמך — אני עושה ריקונסטרוקציה של מה שפורסם או נאמר, כאילו שאלו אותך: אחרי שהו-שג הסכם על כל שאר העניינים העומדים בינינו ובין ירדן או מדינה ערבית אחרת, הושג הסכם שלום מלא והדבר היחיד המפריע הוא, ששום ערבי בעולם לא יכול להסכים לווייתור סופי ומוחלט על מעמד ערבי בירושלים — האם אתה היית מסכים לפתרון אחר? ואז כאילו אמרת: אני מוכן לדון על מעמד אקסטראטריטוריאלי לירדן בהר-הבית וברובע המוסלמי. אני חושב שהתשובה נכונה מאין כמוה, תשובה נכונה,

ב. הצעות חוק של חברי כנסת

1. חוק חינוך ממלכתי (תיקון), תשל"ג—1973 *

לפני הכנסת משמיט מסעיף 1 של החוק את המלים "הניתן מאת המדינה".

כמו כן הוא מציג להוסיף בסעיף 2, המדבר על מטרת החינוך הממלכתי, את המלים "והעל-יסודי", דהיינו לפי התיקון ייאמר "מטרת החינוך הממלכתי היא להשתייך את החינוך היסודי והעל-יסודי במדינה על ערכי תרבות ישראל" וכו'.

מחנכים והוגי דעות דנו לא מעט בשאלה, האם יש זכות לחברה, להורים או למורים להציב מטרות לחינוך נוסף על תפקידו לפתח את כשריו ומיומנותיו של הילד, ובמלים אחרות — הם דנו בשאלה אם יש זכות לחנך לערכים לאומיים או חברתיים. לא מעטים הם המחנכים הגורסים שחובתו של בית-הספר היא להפגיש את המתחנך עם ערכים בלתי-מחייבים, מרובים ומגוונים ככל האפשר כדי שמתוך הכרתו והבנתו יוכל המתחנך לדבוק בהם ולבחור את דרכו לפי חיות עניו ועל אחריותו.

אולם רבו יותר המחנכים ששללו ניטראליזם ערכי ממין זה, ואני מצטרף אליהם מפאת הנימוקים הבאים:

הי"ר ט. סנהדראי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעתו של חבר-הכנסת שלום ליון: חוק חינוך ממלכתי (תיקון), תשל"ג—1973. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שלום ליון.

שלום ליון (המערך, עבודה—מפ"ס):

גברתי הישבת-ראש, עמיתי חברי הכנסת, חוק חינוך ממלכתי תשי"ג מגדיר את החינוך הממלכתי כלהלן: "חינוך הניתן מאת המדינה על-פי תכנית הלימודים, ללא זיקה לגוף מפלגתי, עדתי או אירגון אחר מחוץ לממשלה, ובפיקוחו של השר או של מי שהוסמך לכך על ידיו".

בסעיף 2 של החוק נאמר: "מטרת החינוך הממלכתי היא להשתייך את החינוך היסודי במדינה על ערכי תרבות ישראל והישיב המדעי, על אהבת המולדת ונאמנות למדינה ולעם ישראל, על אימוץ בעבודה חקלאית ובמלאכה, על הכשרה חלוצית ועל שאיפה לחברה בנצח על חירות, שוויון, סובלנות, עזרה הדדית ואהבת חבריות".

התיקון לחוק חינוך ממלכתי שאני מתכבד להציע

טרם התפנתה לכיוונו הישיר של החינוך העל-יסודי, ואף לא הקדישה לו אמצעים כספיים. אפשר שמשום כך, ולא רק מטעמים של בעלות פורמלית, הגבילה את מטרות החינוך הממלכתי והחילה אותו על חינוך חובה בלבד, דהיינו על החינוך היסודי.

עתה נשתנו פני הדברים לחלוטין. החינוך העל-יסודי מקיף בשורותיו את רובו של הנוער בכיתות ט"ו-י"ב, ובכלל זה 70% מבני כיתות י', שעליהם יחול החוק עם השלמת חוק לימוד חובה במשך ארבע השנים הקרובות.

המדינה מכסה עתה את עיקר הוצאות החינוך העל-יסודי. היא אף נקטה יוזמה מבורכת בהרחבת תחומיו. כל זה מחד גיסא. ומאידך גיסא אין הפיקוח של המדינה על החינוך העל-יסודי משמעותי, ומבחינות רבות טוב הדבר שאינו משמעותי, כי לפי דעתי יש לעודד בחינוך כיוונים רבים ושונים, כי מוגוילטיות היא אויב החינוך, היא אם השיגרה והקפאון. אולם אין להסיק מכאן שאין צורך בתשתית ערכית ממלכתית לחינוך העל-יסודי, שעליה תיבנה ותתפתח מערכת מגוונת ואוטונומית.

בשנים האחרונות נדהמנו לשמע גילויים בדבר התפרקות וניכור בחברת הנוער הישראלי. רבים עמדו וכתבו בעתונות על התפשטות השימוש בסמים, רבים התריעו על הניצנים של כפירה לאומית. רק בימים האחרונים שמענו ברב-שיר שאורגן על-ידי "מערב" מפי הפרופסור יגאל דין הודעה, שחייבת לעורר תשומת לב, ובה הוא אומר שהוא נתקל בתופעות של כפירה באשיות הציונות, ובלשונו של הפרופסור דין: "אני נתקל יותר ויותר בתופעות של התנהגות, או יותר נכון, דיבורים שיש בהם כפירה באשיות הציונות".

אין להתנחם בקביעת העובדה שהמדובר הוא בסטודנטים שהם מיעוט. בכל העולם, ובוודאי בחבר-תנו, יש משקל מיוחד לסטודנט, לנוער הלומד. בדורות האחרונים היו הסטודנטים נושאי הדגל למדי חברת, לשינוי ערכים ולתקומה לאומית. סכנת הניכור שפשטה בנוער הלומד אינה הסכנה היחידה ואף לא העיקרית. רבים עוד יותר הם הנערים שהדיקנות מכרסמת בהם, והם מוכי שממון ורודפי הנאות השעה.

מובן שאיני תמים לחשוב שאם הכנסת תחליט להחיל על החינוך העל-יסודי את מטרותיו של החינוך הממלכתי, תימנע על-ידי כך התפשטות המחלה ויבוא מרפא לנגועים בה. אולם אין כל ספק שהחלת החוק על החינוך העל-יסודי תסייע בידי המבקשים לעמוד בפרצות ולמלא חלל ריק. לפיכך הנני מציע שמטרות החינוך הממלכתי, כפי שהוגדרו בכנסת בדרך החוק על בתי-הספר היסודיים, יחולו היום על כל מגמותיו וליוויו של החינוך העל-יסודי, ומן הראוי יהיה שחוק מורחב זה יכונן את רשויות החינוך העל-יסודי הלא-ממלכתיות, הקיימות ופועלות היום והר-שיות העתידיות לקום, למודעות למטרות החינוך ביש-ראל, שכוללות גם חינוך לערכים ולהתקנת הכלים הדרושים לכך.

אני מאמין כי תיקון זה, המתבטא בהשמטת מלה מסעיף 1 של החוק ובהוספת מלה בסעיף 2, הוא תי-קון שהשעה צריכה לו, שיסייע למחנכים להנחיל את מיטב האידיאלים הלאומיים והאנושיים לדור הצעיר.

א. הילדים זקוקים לבטחון פנימי, להכוון רב-השראה שרק בכוח הדבקות בערכים ובמטרות להקנו-תו; ב. העדר ערכים אינו מבטיח התפתחות חפשית ליחיד, אלא גורם להפקרתו למחשע שנקרא חינוכו של "הרחוב" או חבורות סוטים ופורקי-על; ג. הסיטוא-ציה האקטואלית שבה פועל בית-הספר מומנת תדיר תפקידים ומשימות שבית-הספר נדרש לסייע למימושם. מן הראוי להדגיש שיקול זה בסיטואציה של מדינת ישראל, שקמה כדי לקבץ גלויות ולשמש מקלט ל-יהודים הזקוקים לו, והיא זקוקה באורח חיוני למיזוג עדות, להפרכת שממה ולגיבוש תרבות לאומית, ואין ספק שבכוחו של החינוך לסייע להשגת מטרות אלה.

פרספקטיבה משווה תוביח לנו, כי רשויות חינוך בארצות שונות בנות משטרים שונים מייחסות לבית-הספר הציבורי או הממלכתי פונקציה רבת-חשיבות בחתום זה, אם כי קיימים הבדלים במידת ההתחייבות של הרשויות השונות לפונקציה הזאת של חינוך, למט-רת החינוך לערכים.

אפשר לומר שמידת ההתחייבות של מדינות כמו ברית-המועצות או יפאן מפורשת יותר ואמיצה יותר משל ארצות-הברית, שלא ביטאה במפורש את ההתחיי-בויות של רשויות החינוך המדוברות שבתחומיה, ואף לא נקטה ב-20 השנים האחרונות יוזמה קונקרטית בעניין זה.

ההשוואה בין מטרות החינוך כפי שנוסחו במער-כות חינוך של עמים אחרים לבין האמור בסעיף 2 שבחוק חינוך ממלכתי תועיל להבנת הייחוד של מט-רות החינוך הממלכתי בישראל. רק לשם השוואה, בברית-המועצות מדובר על המטרות הבאות: הקדשה לקומאניסם, אהבת העבודה, שירות לקהילה, רוח של בין-לאומיות, אי-סובלנות כלפי אי-צדק ועצלות, יושר, נאמנות ופשטות; ביפאן: כבוד לאדם, הערכה ליחיד, אהבת האמת, הצדק, יחס של כבוד לעבודה, אחריות ואי-תלות בבנייה של חברה שוחרת שלום בבית ובחוץ.

ואילו בתכנונית השונות והמדוברות של ארצות-הב-רית: הערכה חשיבותו העליונה של היחיד, החופש, הימנעות מאלימות, השאיפה לשלמות, אהבת האמת, צדק ו"משחק הוגן" בחיים, ואחרונה.

סעיף 2 בחוק חינוך ממלכתי, תשי"ג, מפרש את מטרות החינוך הממלכתי כפי שגוראו חיוניות לתקומת ישראל ואין תימה שהן כוללות אהבת המולדת ונא-מנות למדינה ולעם ישראל, אימון בעבודה חקלאית ובמלאכה, הכשרה חלוצית ושאיפה לחברה הבנויה על חירות, שוויון, סובלנות, עזרה הדדית ואהבת הב-ריות.

אפשר לטעון כי בית-הספר בישראל לא מימש כראוי את סעיף 2, וכי לא הוקדשו המאמצים הדרו-שים לחינוך למטרות החוק, ואין ספק שראוי עניין זה של אי-המימוש של המטרות בסעיף 2 לדיון בכנסת. אולם בשלב זה איני בא להעריך את מידת מימושו של מטרות החינוך הממלכתי, אלא להציע להרחיב את תחולתו, דהיינו אני מציע תיקון שבא להחיל את מטרות החינוך הממלכתי במפורש גם על החינוך העל-יסודי, לכל גווניו, כיווניו ומגמותיו.

כשחוקקנו את החוק היה החינוך העל-יסודי ביש-ראל בראשית צמיחתו והתפשטותו. המדינה הצעירה

החלוציות, קל וחומר בעשורים האחרונים, כאשר הציבור בכללותו נתן גטי-כריתות לכמה וכמה ערכים ומו- שגים אשר הוליכו אותנו עד להשגת העצמאות. יחד עם זאת אני ער מאוד לסכנות האורבות על דרכו של הנו- ער, הן מבחינת ההזדקקות לסמים והן מבחינת ההתפר- קות מערכים. ואמנם מערכת החינוך עושה — אני יכול להעיד לפחות על שלוש שנים שאני מכהן בתפקיד זה — מאמצים בלתי-נלאים, ביחד עם ציבור המחנכים, הרשויות המקומיות ומשרדי הממשלה השותפים למפעל הזה, למניעת התפשטות נגעים שנאחזו בקצוות המחנה. יחסית לכל מדינה מודרנית אחרת מצב הנוער שלנו טוב הרבה יותר. איננו מסתפקים בכך. עניין החינוך לערכים, לא רק כהתייחסות פסיבית אלא כתמריץ להגי- שמה, איננו יורד מסדר-יומנו. מעבדים תכניות לימודים בנושא זה. התקדמנו מאוד בהרחבת היקפו של לימוד תולדות הישוב, הוצאת תכניות לימודים והזמנת ספרים מיוחדים בנושאים אלה. אנחנו מרחיבים את הפעולה לחינוך לאורחות פעולה. אנחנו בודקים מחדש את כל הנושא של תודעה יהודית, כיצד לשלב אותו בבית- הספר הממלכתי באורח מפרה יותר, משכנע יותר וב- צורת ראייה היסטורית-רוחנית רציונלית.

עד כאן מעט מן הדברים שיש לי לומר בנושא זה. יכולתי להרחיב את הדיבור עליו. נשאיר את הוויכוח על כך כאשר תעריך סקירת שר החינוך והתברבות על תק- ציב המשרד.

לגופו של דבר אני מסכים, שהחוק לא יענה על הכל, אבל כיוון שהכנסת מצאה בשעתה לנכון לחוקק חוק כזה שיש בו גם משום תשתית משפטית וגם משום הבעת יחסה של הכנסת לנושא, הרעיון כשלעצמו נראה לי, בייחוד כאשר המדינה משתתפת יותר ויותר במתן החינוך העלי-יסודי — גם בתקציב, גם בפקוח וגם בתכניות לימודים.

לפיכך אני מציע להעביר את הצעתו של חבר- הכנסת שלום ליון לוועדת החינוך והתרבות. בוועדה נבי- דוק באיזון מידה תיקון זה יכול להשתלב בכמה וכמה בעיות הקשורות בינינו לבין מוסדות אחרים.

היו"ר ט. סנהדראי :

לפנינו הצעה אחת — להעביר את הצעת החוק לוועדת החינוך והתרבות. נעבור להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון), תשל"ג-1973, לדיון מוקדם בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

2. חוק רשות השידור (תיקון), תשל"ג-1973 *

ישראל קרגמן (המערך, עבודה-מפ"ם) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לבית הצעת חוק רשות השידור (תיקון), תשל"ג-1973, על דעת חברי-הכנסת אמורי, ברעם, בדר דעתי שלי. ההצעה אומרת שהואיל וסכום האגרה

על כן אני מבקש מהכנסת להסכים להעברת הצעת התיקון בחוק לקריאה ראשונה בוועדה המתאימה.

היו"ר ט. סנהדראי :

רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות, לתשובה.

שר-החינוך והתרבות י. אלון :

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, קיימת תמימות דעים בין חברי-הכנסת שלום ליון לביני בדבר חשי- בותו של החינוך הערכי בבית-הספר הישראלי. ואמנם כל הפרדה בין כיתות הלימוד שעליהן חל חוק חינוך חובה חינם ועליהן חל חוק החינוך הממלכתי לבין הכיתות — בייחוד כיתות ההמשך — שעליהן לא חלים חוקים אלה, היא הפרדה מלאכותית. אנחנו רואים את החינוך כרצף אחד — מהגנון דרך הגן, דרך בית- הספר היסודי והעלי-יסודי. לפיכך, לגופו של דבר אני חושב שחבר-הכנסת ליון צודק. אולי הוא קצת נתפס, בצד דברי הערכה שהשמיע, בחששות לגבי סטייה וכ- פירה בקרב הנוער. לא אומר שאין תופעות של סטייה וכפיחה פה ושם, אבל משום-מה תופעות אלה זוכות ל- הבלטה מוגזמת עד כדי כך, שעלול להתקבל רושם שהנוער הישראלי אינו אמן על ערכים וגאמנות לעמו ולאוצרו. כמובן, אין גבול לעומקם של ערכים וזכויות של הגשמה אישית, הן במידה של אורחות פעולה וטובה והן בגדר של הגשמה חלוצית בהתיישבות וכיוצא בא- לה, אבל אני זוכר יפה מאוד איך לפני מלחמת ששת- הימים העתונות "הפציצה" את קוראיה בהערכות חי- מורות מאוד בדבר כפירתו של הנוער, בדבר אי-זכויותו להקריב קרבן של ממש. אני זוכר כיצד קודמי במשרה חשובה זו, זלמן ארן וזכרונם לברכה, התקומם נגד ההע- רכות המוגזמות הללו, אבל קולו היה כקול קורא במדבר, עד אשר באה המלחמה במדבר בשנת 1967 ומביקורת טוטלית עבר הציבור, ואתו העתונות, להע- רצה טוטלית של הנוער. אלופי צה"ל, לרבות הרמטכ"ל דאז, בפגישתם עם השר ארן, לא הספיקו להם המלים לגמור את ההלל על אותו נוער, אשר חודש ימים קודם לכן השפילו אותו עד עפר כחסר ערכים. הנה העלוהו לדגות כמעט של הערצה והאלהה.

רבותי חברי הכנסת, אני סבור שבשני המקרים הגי- ימו. אני עצמי זוכר, מתקופת נעורי בארץ הזאת ומ- תקופת בגרותי, נוער ישראלי כופר בעיקר — קומוניס- מ-אנטי-ציוני, כנעניות אנטי-יהודית — ביניהם צברים, ביניהם חניכי הארץ שעלו מחוץ-לארץ, אנשים שגברו בהשקפות הציוניות והחלוציות שרווחו בימים ההם. אין ספק שהיה לנו בית-ספר עברי מצויין כבר אז. כלומר, תופעות כאלה תמיד היו קיימות — גם בתור הזהב של

היו"ר ט. סנהדראי :

אנחנו עוברים להצעת חוק רשות השידור (תיקון), תשל"ג-1973, שהוגשה על-ידי חברי-הכנסת עדי אמורי, ראי, משה ברעם, יוחנן בדר וישראל קרגמן. ינמק את הצעת החוק חברי-הכנסת קרגמן.

— הצעות חוק של חברי כנסת (קרגמן, סנהדראי, אלון); חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה (סנהדראי, ארכלי-אלמזלינו) —

הכוללת בעד רדיו וטלוויזיה גבוה יחסית, מוצע לאפ-שר את תשלום האגרה בשני תשלומים שווים חצי-שנתיים.

דבר שני, הואיל ובעלי מקלטי טלוויזיה הם רובם ככולם גם בעלי מקלטי רדיו או טרנזיסטור, מוצע לכ-לול באגרת הטלוויזיה גם את אגרת הרדיו וזאת בלי לפגוע בבעלי מקלט רדיו בלבד.

היו"ר ט. סנהדראי:

נעבור להצבעה.

ה הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק רשות השידור (תיקון), תשל"ג-א-1973, לדיון מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ט. סנהדראי:

השות הדיבור לשר החינוך והתרבות, לתשובה.

שר-החינוך והתרבות י. אלון:

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הצעתם של חבר-

ג. חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, תשל"ג-א-1973 * (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

מהחלטה של רופא או של ועדה רפואית — רשאי לע-רור בפני הוועדה הרפואית לעררים שנתמנתה לפי חוק הביטוח.

בסעיף 4 קבענו שנסכה הזכאי לתגמולים וביטוח עצמו ביטוח חיים יהיה זכאי להשתתפות אוצר המדינה בביטוח. ובה באים גם להשוות את זכויות הנפגע לאלה של נכי צה"ל. השיעורים והתנאים ייקבעו בתקנות, באישור ועדת העבודה של הכנסת.

השוויון בחוק זה גם את זכויותיהן של אלמנות במצב מיוחד לאלמנות בחוק משפחות חיילים, וקבענו כי אלמנה שאין לה ילד העומד בשרות עצמו והיא זקוקה, מחמת זיקנה או מצב בריאותה, להשגחת מוסד, לרבות בית-אבות — ישלם המוסד לביטוח לאומי בעדה תגמול חדשי למוסד שהיא מוחזקת בו, בשיעור ההוצאות להחזקתה ולרכישת מכשירי-עזר רפואיים. תשלום תגי-מול שייקבע לכיסוי הוצאות אלה ייקבע אף לאלמנה שאיננה במוסד והחוקה לטיפול אישי בידי הזולת.

החוק בא להבטיח תשלום מענק להוצאות קבורה, בשיעורים ולפי תנאים שקבע שר העבודה באישור ועדת העבודה.

תיקון נוסף וחשוב בא להבטיח להורה שכול או לאלמנה, המקבלים תגמולים, קצובת הבראה נופש בעד שבעה ימים, בסכום הנהוג באותה שנה לגבי עובד מדי-נה, וזה בדומה לזכויות הקיימות בחוק משפחות חיילים שנפשו במערכה, תיקון שהכנסת קיבלה רק לפני שבו-עיים.

בסעיף 8 קבענו כי אלמנת קצין. בצבא קבע, שב-חיה בתגמולים לפי חוק התגמולים לנפגעי פעולות אי-בה והיתה זכאית לפי חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות), וכן אלמנת עובד מדינה שהיתה זכאית לתגמולים גם לפי חוק שירות המדינה (גימ-לאות) — בשני המקרים תהיה זכאית, נוסף על התג-מולים בתוקף חוק נפגעי פעולות איבה, לקיצבה בשיעור של 25% מהקיצבה לפי החוק השני.

תחילתו של סעיף זה היא רטרואקטיבית, ביום כ"ה באייר תשכ"ז — 4 ביוני 1967. לצורך זה באים

היו"ר ט. סנהדראי:

אנו עוברים לחוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, תשל"ג-א-1973, קריאה שנייה וקריאה שלישית. את ה-חוק תביא יושבת-ראש ועדת העבודה, חברת-הכנסת ארכלי-אלמזלינו.

שושנה ארכלי-אלמזלינו (יו"ר ועדת העבודה):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבדת להביא לכנסת, לקריאה שנייה ושלישית, את חוק התג-מולים לנפגעי פעולות איבה, תשל"ג-א-1973. התיקונים בחוק שקיבלה הוועדה באים להדביק ולאמץ את השי-נויים שחלו בחוק הנכים ובחוק משפחות חיילים שנפשו במערכה, במיוחד באחרונה, כדי לקיים את המגמה שנת-קבלה בחוק העיקרי — להשוות את זכויותיהם של נפ-געי פעולות איבה לזכויות המוקנות לנפגעי צה"ל. התי-קון בסעיף 1 א לתת לאלמן שנפגע זכות שווה לאל-מנה. מאחר שבחוק משפחות חיילים שנפשו במערכה אין התייחסות לאלמן, ואין האלמן נחשב כבן-משפחה לצורך החוק, בא התיקון ומאמץ את המושג של "אלמן" כמשמעותו בחוק הביטוח הלאומי, לפי הקריטריונים שקיימים לגבי אלמן של מי שנפגעה בעבודה.

באשר לוועדות הרפואיות הקובעות את דרגת הנכות לגבי נפגע פעולות-איבה, פעלו עד היום על-פי מב-חנים של הביטוח הלאומי, אשר לקחו בחשבון קביעת דרגת הנכות את המבחנים הקבועים וכן מבחנים סו-ציאליים. ואם הנסה הוא בבחינת נצרך, הוא זכאי גם להטבות שזכאי להן הנכה הנצרך. לפיכך נפגע פעולות איבה קיבל את היתרונות של חוק נפגעי עבירה, ונוסף על כך את התוספת כנצרך לפי חוק הנכים.

הוועדה לא קיבלה את ההצעה המקורית של הממ-שלה, שלפיה הוצע כי הוועדה הרפואית לא תיקח בחשבון את הסטיות במבחנים הנוספים, והחליטה על גוסח אחר של סעיף 2, שלפיו המבחנים יהיו זהים לאלה שבחוק הנכים, והוועדה הרפואית תקבע את דרגת הנכות לפי המבחנים והכללים של הוועדה הרפואית הפועלת על-פי חוק הנכים.

כמו כן קבעה הוועדה כי מי שרואה עצמו נפגע

חוברת י"ט, ישיבה שצ"ו

— חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה (ארבלי-אלמזולינו, סנהדראי); חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס' 3) (סנהדראי, ארבלי-אלמזולינו, לבנבראון) —

"תחילתם של סעיפים 8, 11 ו-12 לחוק זה — ביום כ"ה באייר תשכ"ז (4 ביוני 1967)".

כבוד היושבת-ראש, לחוק אין הסתייגויות, ואבקש לקבלו בקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר ט. סנהדראי:

חברי הכנסת, אני מניחה שרשמתם לפניכם את התיקון בסעיף 13(ב), ואם כן — הרשו לי להעמיד להצבעה את 13 הסעיפים ביחד, בקריאה שנייה.

ה הצבעה

סעיפים 1 עד 13 ועד בכלל נתקבלו.

היו"ר ט. סנהדראי:

אני מעמידה את הצעת החוק להצבעה בקריאה שלישית. מי לחוק?

ה הצבעה

חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, (תיקון), תשל"ג-1973, נתקבל.

ד. חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס' 3), תשל"ג-1973 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

ה הצבעה

סעיף 1. נתקבל.

היו"ר ט. סנהדראי:

בסעיף 2 — הסתייגות לחברי-הכנסת לבנבראון, רשות הדיבור לחברי-הכנסת לבנבראון.

אברהם לבנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ההסתייגות שלנו מתייחסת לסעיף 2, האומר שאת הגימלאות יקבלו הגננת או המורים היוצאים לפנסיה לפי סעיף 1(17), זאת אומרת רק לאחר הגיעם לגיל הפרישה. נראה לנו שהדבר הזה מוריד מערכו של החוק. אנחנו קיבלנו את הצעת החוק בברכה, אבל העובדה שאת הגימלאות יקבלו היוצאים לפנסיה רק בהגיעם לגיל הפרישה פוגעת למעשה בחוק עצמו. כי יהיו מקרים רבים של גננות ומורים שלאחר עשרים שנות עבודה יהיו בגיל 45, זאת אומרת יצטרפו לחכות עוד מספר רב של שנים עד הגיעם לגיל הפרישה.

אמנם נאמר באחד מסעיפי החוק, שאם יוכיחו שאין ביכולתם להתפרנס מעבודה אחרת יהיו זכאים לקבל את הגימלאות עם הפרישה. אבל מקצוע ההוראה מכון את האנשים בכיוון מסוים של הכנה, כך שהם לא יוכלו לקבל כל עבודה. יכול להיות שיהיו מסוגלים לכל מיני עבודות מבחינה רפואית, מבחינה פיזית, זאת אומרת שלא יוכלו להביא איזה מסמך מדווא שהם אינם מסוגלים לעבוד. אבל למעשה הם אינם מסוגלים לכל עבודה שהיא. הדבר הזה ימנע מהם קיום במשך תקופה ארוכה למדי.

היו"ר ט. סנהדראי:

אנו עוברים עכשיו לחוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס' 3), תשל"ג-1973. קריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור ליושבת-ראש ועדת העבודה.

שושנה ארבלי-אלמזולינו (יו"ר ועדת העבודה):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבדת בזה להביא לקריאה שנייה ושלישית את חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס' 3), תשל"ג-1973.

הצעת חוק זו, שהיא ביזמת חבר-הכנסת שלום לוי, באה לאפשר למורה או למורה או לגננת, לאחר 20 שנות עבודה לפחות, לפרוש מרצונם מעבודת ההוראה ולשמור את זכותם לגימלאות, שתמומש כשתגיע הגננת לגיל 57, והמורה והמורה — לגיל 60.

בתיקון זה לחוק גם קבעה הוועדה כי עובד הוראה שנפטר לאחר פרישתו מעבודת ההוראה ובטרם הגיע לגיל 60, המורה, ולגיל 57, הגננת — יקבלו שאיריו את קיצבת השאירים החל ביום פטירתו ולא יצטרפו לחכות עד למועד שבו היה מגיע לגיל מימוש הזכות לגימלאות.

בהודמנות זו ברצוני לברך את חבר-הכנסת שלום לוי על יזמתו הברורה, ולהביע לו הערכה על שיום את הצעת החוק הזאת כהצעת חוק פרטית, ואני רוצה לאחל לו יזמות ברוכות נוספות. כבר היום היינו עדים לזימה נוספת שלו.

כבוד היושבת-ראש, לחוק יש הסתייגות אחת, של חבר-הכנסת לבנבראון, ואבקש לאפשר לו לנמק אותה.

היו"ר ט. סנהדראי:

אעמיד קודם כל להצבעה את סעיף 1 של הצעת החוק, שאין הסתייגויות לגביו.

המקצוע, כי זה היה טוב להם ולילדים — לא היתה להם כל אפשרות לעשות זאת, כי על-ידי זה הם הפסידו את כל זכויותיהם לפנסיה, משום שהם התפטרו מהעבודה מרצונם החפשי. החוק הזה בא לאפשר למורה, מורה או גננת, הרוצים לאחר עשרים שנות עבודה להחליף את המקצוע, לעשות זאת. במקום שבעבר הפסידו את זכויותיהם, אומרים להם שהם יכולים ללכת לעבוד במקום עבודה אחר, הם לא יקבלו את זכויותיהם מיד, אלא הן שמו-רות, הן תישמרנה להם עד הגיעם לגיל הפרישה. כי אמילו היה אותו מורה ממשיך לעבוד בתור מורה, לא היה מקבל את הפנסיה מיד, אלא היה מחכה עד הגיעו לגיל 65. אם הוא פורש אחרי עשרים שנות עבודה בהוראה, הוא יכול לעבוד במקום אחר.

חבר-הכנסת לנבראון דואג שמא האיש יהיה מחוסר עבודה? אני אינני דואגת. מורה שפורש אחרי עשרים שנות עבודה, אפשרויותיו להיקלט במקום עבודה אחר הן רבות, גם מבחינת הכושר האינטלקטואלי שלו. ובמציאות שלנו, של מחסור בעובדים, ובמיוחד מהסוג הזה, אין לי ספק שימצא את מקומו, ושיביעו רצונו, ובמקום החדש יצבור לו פנסיה נוספת, כך שכאשר יגיע לגיל 60 ייתכן שמשני המקורות יוכלו להיות לו פנסיה מקסימלית של 70%. ואם הוא עובר לתפקיד אחר, סוג עבודה אחר, כעובד מדינה, תהיה לו הזכות גם להמשיך לצבור את הפנסיה שלו במסגרת אותו חוק, עד שיגיע לגיל 60, כאשר יפרוש.

אני חושבת שהתיקון הוא חשוב. הוא גם מאפשר הבטחת הזכויות למורים אחרי תקופה הזאת, הוא גם מאפשר נידות עובדים שאנחנו מדברים עליה כל הזמן.

נמסר לנו שמכנים הצעת חוק מהסוג הזה לגבי כלל העובדים במשק. אני מתארת לי שגם העדויות יאמצו את החוק הזה שהכנסת תקבל היום, כי הן מאמצות את חוק שירות המדינה (גימלאות), ויוכלו להחיל אותו על עובדים מסוג זה גם אצלן.

על כן, כבוד היושבת-ראש, החששות של חבר-הכנסת לנבראון אינם מוצדקים, לדעתי, ואני מציינה לדחות את הסתייגותו ולקבל סעיף זה בקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר ט. סנהדראי:

אני מעמידה להצבעה את הסתייגותו של חבר-הכנסת לנבראון.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת א. לנבראון
לסעיף 2 לא נתקבל.

סעיף 2, בנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר ט. סנהדראי:

אני מעמידה להצבעה בקריאה שלישית את חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס' 3), תשל"ג-1973.

הצבעה

חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס' 3), תשל"ג-1973, נתקבל.

לכן הצענו לבטל את סעיף 2. פירוש הדבר שאם נקבע שמוחה, מורה או גננת הגיעו לגיל הפרישה, יהיו זכאים לקבל את הגימלאות מהיום שנקבעה להם זכות זאת.

בהודמנות זו אני רוצה להעיר עוד הערה. כאשר דיברתי על החוק הזה אמרתי שיש צורך לדאוג גם לכך שהגימלאות שמקבלים הפנסיונרים יבטיחו להם קיום והגימלאות יהיו צמודות לעליית יוקר החיים ולשינויים החלים בשכר. והנה מופיעה ידיעה בעתון הארץ מרת ש"מרכיז המורים החליט להשביח תשעה בתי-ספר בירושלים, תל-אביב וחיפה, החל מיום ג', 27 בפברואר, בשל סירובו של משרד החינוך לשלם למנהלי בתי-ספר אלה, שפרשו לגימלה בשנים תשכ"ט-תשל"ג, הפרשי גמול ניהול. מרכז המורים תובע כי מנהלים אלה יקבלו הפרשי גמול ניהול לחשבון ביתות ז'—ח', כפי שקיבלו עמיתיהם המנהלים הממשיכים בעבודה. התביעה מת-ייחסת ל-20 עד 30 מנהלים...".

היו"ר ט. סנהדראי:

חבר-הכנסת לנבראון, האם אינך מניח שאין זה רלבנטי להצעה זו?

אברהם לנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
אני מניח שזה רלבנטי.

שלום לוי (המערך, עבודה-מ"פ):
זה איננו רלבנטי. זה עניין אחר.

אברהם לנבראון (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
גברתי היושבת-ראש, אני רוצה לסכם ולומר שר-ציתי להשתמש בהודעה זו, במצב זה, בהנמקת הס-תייגות, שהחוק צריך להיות מלא, שלם, הוא צריך לספק את כל התביעות, לא רק לקבוע את העובדה שר-שאים שפרשו אחרי עשרים שנות עבודה, אלא להב-טיח גם את הקיום מיד עם הפרישה, ושיבטח קיום מלא לאלה שיוצאים לגימלאות.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת ארבל-אלמוליו, ל-תשובה.

שושנה ארבל-אלמוליו (יו"ר ועדת העבודה):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני חושבת שח-לק מדבריו של חבר-הכנסת לנבראון לא היה רלבנטי לנושא עצמו. אנחנו לא הבאנו כאן תיקון לחוק שירות המדינה (גימלאות) כולו; התיקון שיום חבר-הכנסת לוי התייחס לסוגיה מסוימת, והוועדה קיבלה אותו פה אחד. חבר-הכנסת לנבראון איננו חבר ועדת העבודה, ובכל זאת נחנו לו אפשרות להסתייג. התיקון לא התייחס לשיעור הגימלה ולערכה, אלא לסעיפים אחרים שיש בחוק, וחלק מהם גם נמצא בהצעת חוק המונחת על שולחן ועדת העבודה של הכנסת.

החששות שלך וההערות שלך בעניין התיקון שית-קבל לגבי שני הסעיפים הללו אינם מבוססים. קודם כל, המצב שהיה קיים עד היום לא היה טוב. אילו היה המצב טוב, לא היינו מציעים לתקן אותו. היה מצב שגרם עוול למורים שעבדו עשרים שנה, וכ-אשר הגיעו, אפילו נניה, לגיל 40 ולא יכלו עוד להמשיך בהוראה, "גשבר להם" ורצו להחליף את

ה. סקירת שר הבריאות על פעולות משרדו (המשך הדיון)

הולמים את התדמית, שיש לה כמובן כיסוי, של מדינה בעלת רפואה מודרנית ומתקדמת.

אינני חושב שהאוי לפתור את מצוקתו של בית-החולים "אסף הרופא" באמצעות ציד מכשפות, וכמובן, יש כאלה הנהנים מכך. תקציבו של משרד הבריאות גדל בשנת כספים זו במידה ניכרת מאוד. אינני יודע אם יש משרד שישווה לו מבחינת יחס גידול, ואני משער שמשרד הבריאות, שברשותו תקציב מוגדל כזה, עושה ויעשה להיקון העיוותים, אם במסגרת תכנית-אב ארצית לאישפוז ואם במסגרת תכנית-אב מקומית לכל בית-חולים. הצורך בתיכנון לטווח ארוך ובינוני הוא צורך חיוני בתחום הבריאות. הגידול בתוחלת החיים, גם כשלעצמם אין תוחלת בחיים אלה, גידולה של האוכלוסיה עצמה והוויכוח מוקדי אוכלוסיה חדשים - כל אלה וגורמים רבים אחרים, שעל המומחים לתת עליהם את הדעת, חייבים להילקח בחשבון כשבאים ליצור תכנית לטווח ארוך.

אולם בינתיים, כל עוד תכנית כזאת אינה בנמצא, יש צורך להמשיך ולפעול בשיטה הישנה, התביבה עלינו כל כך, שיטת כיבוי השריפות. נראה לי שיש צורך חיוני לפתור בהקדם את הליקויים החמורים שנתגלו בבית-החולים "אסף הרופא". מיררותם של רופאים ואנשי הצוות הרפואי פוגעת ללא ספק במילוי חובתם, וזאת מלבד הקשיים הטכניים הנעדרים על דרכם בבית-חולים זה, כי לא מדובר כאן רק ברופאים ממורמרים; מדובר גם באוכלוסיה נרחבת הנזקקת לטיפולם, אוכלוסיה שאסור כי תחוש על גבה הזנחה בטיפול, תהיה הסיבה אשר תהיה.

גברתי היושבת-ראש, קיימת בעיה נוספת הידועה לכולנו. זאת בעיית ההכונה של בוגרי בתי-הספר לרפואה. במצב הנוכחי פונים מדבית הבוגרים הצעירים להתמחות ספציפית שניתן לרכוש רק במסגרת העבודה בבית-חולים. המושג "רופא כללי" או "רופא משפחה" אינו פופולרי כלל בקרב הדוקטורים הצעירים. גם הספר והישיבה העיקרית נעוצה שוב בעובדה שמקומות ספר אלה מרוחקים מבית-חולים כלשהו, בית-החולים שהוא המקור היחיד בארץ להתקדמות מקצועית, להתפתחות ולהתמחות.

כבר עמדו על הצורך לאמץ את מסקנות ועדת הפרופסור מן: הקמת מרכזים רפואיים אוניברסיטאיים, שישנופו אליהם הרופאים הכלליים וכך יזכו ליהנות גם הם מחזקת מה והקשר עם הרפואה המתפתחת. נראה לי שמשרד הבריאות חייב להקדיש מאמצים מתשבתיים וממשליים לפתרון בעיה זו. יש למצוא דרך למשוך רופאים צעירים לעסוק בשטחי רפואה לא פופולריים, באזורי ארץ לא פופולריים, וכיצד לעשות זאת - על משרד הבריאות לקבוע.

אני חייב לציין את משירות שר הבריאות לתפקידו ואת כנותו בהתייחסות לבעיית התמורות, ועל עבודתו, אני אומר לו, כמובן: יישר כוח. אדוני שר הבריאות, מספר הנושאים שבהם עוסק משרדך הוא רב מאוד. ידוע לכל שיש תחומים שהזנחנו במשך שנים רבות וכי לא ניתן לתקן את המעוות בן יום. אבל יש צורך חיוני

היו"ר ט. סנהדראי:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: המשך הדיון בסקירת שר הבריאות על פעולות משרדו. רשות הדיבור לחברי-הכנסת הירביץ, ואחריו לחברי-הכנסת מיקוניס.

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אי-אפשר שלא לפתוח את הדיון על משרד הבריאות בעניין אקטואלי מאוד. עתונו שלשום בישור לנו כי הממשלה אישרה את הצעת החוק לביטוח בריאות כללי. אי-אפשר להתעלם מן המיפנה שחל באישור זה. משעה שיתקבל החוק בכנסת יחולו שירותי הבריאות על כל האוכלוסיה ויתבטלו כל ההגבלות של גיל ובריאות, או סוגי בריאות, שהן היום תנאי לקבלת שירות רפואי. זהו שיכלול של מדיניות הרווחה שלנו, ואין ספק שיש בהצעת חוק זו צעד אחד קדימה.

אולם, חברי הכנסת, צעד זה לא נעשה בכיוון האופטימום. זהו צעד חלקי שקשה לנו להשלים עמו, כי מה באמת מציע החוק? הוא מציע הקפאה של המצב הקיים, שבו יש ריבוי של קופות-חולים. במקום לשתרר שירות חיוני, שירות של המדינה למען אזרחיה, מכל עקבות של מפלגניות, הרי בא החוק ומשמר את ה"חלוקה המפלגתית, הופך אותה לליגלית ולליגטימית.

השירותים הניתנים על-ידי מדינת רווחה - ואני מתייחס למשמעות המדעית של המושג - חייבים להיות משוללים כל גוון מפלגתי. עקרונה של מדינת רווחה מצוי בממלכתיות שבה, כששירות רווחה הוא שירות סטנדרטי הניתן על-ידי המדינה לכל אזרחיה בתוקף חוק. וכך היינו רוצים לדאוג את שירותי הבריאות במדינת ישראל: שירות בריאות ממלכתי, ולא שירות בריאות המנציח את קופות-החולים, את החלוקה המפלגתית, את שלטון מפלגת הרוב. המדינה, במקום להיות מעניק השירות, הופכת כתוצאה מחוק זה לגורר שיממן את גרענותיהן של קופות-החולים, מבלי שאיש יפקח עליהן. הן יגישו בסוף השנה את החשבון. בלא-הכי הן מגישות את החשבון. בעניין זה יונצח המצב הקיים ויוסר ה"חשש", שמא גרעון זה יביא אותן לרצון לחפש מוצא, כי המוצא ימצא בגזברות של משרד האוצר, אשר תמשיך לממן את הגרעון בעתיד.

אני חושש מאוד שבמסגרת החוק המוצע לא יינתן לחברי האיגודים המקצועיים כל חופש בחירה של קופת-החולים הרצויה להם, וכפיה מסוג זה לא יכירה מקומה בשירות רווחה. מי כמוני יודע איך מנצל הרוב את כוחו ואיך יעבירו ועדי העובדים במקומות העבודה את החלטת ההצטרפות לקופת-חולים כלשהי, ואחר כך יאמרו בהצטרפות, בהתחשדות: הרי כל אחד יכול לבחור לו בסופו של דבר את קופת-החולים שהוא רוצה בה. אבל הרוב יחליט, ואנו יודעים איך הוא יחליט.

ועכשיו לעניין אחר, אקטואלי גם הוא. רק ביום 1 האחרון התפרסמה עוד כתבה בסידרה המתארת את מצוקתו של בית-החולים "אסף הרופא". הדברים מזעזעים. התיאורים של מחסור במיטות, על תינוקות במי-רות שולחן, על היגינה מימי-הביניים - מחרידים ואינם

פויות. הכל חיוני, חשוב ודחוף: גם המיטות הכל-ליות, גם אלה שנועדו למחלות ממושכות, לחולי נפש וכי'. בכל אחד מהסוגים האלה קיים מחסור משוע, ודבר זה פוגע לא בחולים בלבד, כי אם גם במשפחותיהם, הנאלצות להתרוצץ הרבה כדי להסדיר את האישפוז. כאן מופיעים, כרגיל, הסכנה, הביורוקרטיסם, יחס היולול לחולה — כל הפגנת הניכור הגובר והולך בחברתנו, כל הפגנת מאגר האנוסים של חברתנו בשנים האחרונות. במידה שיימצאו הכספים הדרושים לריבוי וליפזר אמצעי המנע וגילוי מוקדם של המחלה, ניתן יהיה להוריד מן העומס העצום שעל בתי-החולים.

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, שר הבריאות בחר לדבר על הממוצע בארץ כולה. הממוצע, נניח, במספר הרופאים בישראל הוא משביע רצון בהחלט, ומועיל מאוד בכל זאת הדבר, מאותן בחינות שעליהן התעכב השר, שתיפתח פקולטה לרפואה בבאר-שבע. אך אי-אפשר להתעלם מכך שבעיירות הפיתוח וביי-אזורי הספר מספר הנפשות לכל רופא הוא פי 7 או פי 8 לעומת מרכזים עירוניים כמו תל-אביב או ירושלים. מספר הנפשות לכל רופא באזורי הספר ובעיירות הפיתוח הוא כ-2,000-2,500. הממוצע גם אינו פותר את בעיית תאונות העבודה ותאונות הרכבים המתרחבות והולכות משנה לשנה והיווצרות מצב קטסטרופלי ממש. אינני מבין, למשל, מדוע זה בשאלות האישפוז והטיפול הקליני מוכרחים להדקק דווקא למבנים מודרניים ומהודרים, שזמן בנייתם ממושך והוצאותיהם גדולות. מדוע אי-אפשר להקים מבנים טרומיים, שבנייתם מהירה יותר והוצאותיהם קטנות בהרבה? ואם, לפי דברי השר, מצוי ברשותנו כוח-אדם רפואי יותר ממספיק, למה ומדוע מתאוננים בבתי-החולים על תקן בלתי-מספיק של רופאים? צריך לענות לשאלה זאת. לאן שאני פונה אומרים: התקן בלתי-מספיק, יש 60% מהתקן.

בעיית אישפוז חולי הנפש היא אחת החריפות אצלנו. אלפי חולי נפש, שמקומם בבית-החולים, מתהלכים ברחובות הערים, במושבות, בכפרים. דב מספרם גם באוכלוסיה הערבית, ולא מעטים מאלה מסכנים את שלום הציבור. כידוע, חלק לא מבוטל של מוסדות האישפוז לחולי נפש נמצא בבעלות פרטית. רמתם הרפואית ירודה, השירות בהם עלוב, תנאי הסיעוד והשיקום דלים ביותר. בתחום האישפוז של חולי נפש יותר מ-40% של מיטות נמצאים במוסדות פרטיים, שהם למעשה מוסדות עסקיים ולא רפואיים, הנעדרים — בנוסף על כך — פיקוח ממלכתי-ציבורי.

רצוני לציין גם את המחסור במקומות אישפוז במחלקות לילודות. הממוצע הוא 3-4 ימי אישפוז לילודת. אישפוז זה נעשה לפעמים בתפוסה של 150%, הכוללת כמובן את כל המסדרונות והמעי-ברים. עתה מציעים, לפי העתונות, קיצור ימי האישפוז ופיקוח רפואי על היולדות בבית או בבית-הי-רא. הביטוח הלאומי, למשל, טוען שידוע לו על שיחרור יולדות אחרי 2.5 או 3 ימים. בשיבה סגורה שנערכה בירושלים אמר ד"ר הלוי ממשרד הבריאות כי הצפיפות בבתי-היולדות הולכת ומחריפה. ב"אסף הרופא", ב"תל-השומר", בקריה ובבתי-החולים "הש-רון" התפוסה היא יותר מ-150%; ב"רמב"ם", חיפה

בפעולה מתמדת לשיפור, תיקון ותיכנון, ואני משוכנע כי משרד הבריאות מסוגל לעשות הרבה בכיוון זה.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מיקוניס, ואחריו לחבר-הכנסת מילמן.

שמואל מיקוניס (מק"י):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בהרצאת שר הבריאות חסר דבר אחד לטובה, והוא ההרדמה העצמית, שלפיה הכל אצלנו "כלל השלמות" ו"כלל התפארת". שמענו הרצאה על הישגים, מחדלים, מט-רות וסיכויים, אם — מוסיף אני — יספיקו לך התקציבים. אינני חושב ששר הבריאות עשה טובה לעניין כאשר נגע במחדלים רציניים מעמדות של ייפוי מסיים, אם גם לא הוא אישית נושא באחריותם. נציגי ועדת השירותים הציבוריים ועדת הפנים של הכנסת, אשר בידיהם אינפורמציה כוללת יותר, היו יכולים להאיר לפנינו כמה פיגות אפלות בתמונת בריאות העם בדברים בוטים הרבה יותר, אך משום-מה מתגלה לפעמים, מסיבות שונות, הפחד לומר את כל האמת מעל במה זו. האמת היתה מתקבלת ביתר אמון וביתר הבנה בקרב הציבור הרחב הנוקק לשירותי הבריאות.

חברי הכנסת, התקציב הנוכחי למשרד הבריאות — הרגיל וזה המיועד לפיתוח — בהחלט אינו מספיק למילוי המשימות הדחופות ביותר של הבטחת בריאות העם, של יתורים וערבים כאחד, של שירותי המניעה ובריאות הסביבה, של ציוד, שיקום ומחקר, באופן ישייר או באמצעות קופות-החולים הקיימות. צריך היה להגדיל תקציב זה השנה לפחות ב-80 מיליון לירות. תביעה כזאת, על יסוד קיצוץ בתקציב אחר, הפגיתי לוועדת הכספים של הכנסת. מיעוט התמיכה בה מובטח, לצערי.

קודם כל יש לציין בדאגה, כי מספר המיטות הכללי אצל הרושבים לא השתנה כמעט מאז 1967 ועד היום: אז זה היה 3.29 לכל אלף נפש, וב-1972 3.32. לשנת 1973/74 מתכנן משרד הבריאות הר-חבה מצומצמת של מקומות אישפוז, 522 מיטות בבתי-החולים הכלליים, 85 מיטות לאישפוז חולי נפש ו-43 מיטות לחולים כרוניים. כן מתוכננת לשנת 1973/74 פתיחתן של 255 מיטות בלבד בבתי-חור-לים כלליים בבעלות ציבורית, 62 מיטות לאישפוז חולי נפש ו-57 מיטות לחולים כרוניים. מי שנתקל פעם בבעיות אישפוז, מי שביקר פעם בבתי-חור-לים הממשלתיים והציבוריים וראת את תפוסת המסדרונות בלבד — פרט לסטטיסטיקה על התפוסה הכללית הגבוהה מאוד — יודע איך נראה האישפוז אצלנו באופן מעשי. גודל ממדיו אינו עומד בכל יחס לגודל הצרכים הגדלים בהתמדה, במיוחד עם גבור העלייה הנמשכת והצפויה.

בפיגת האישפוז האפלה בתמונת שירותי הבריאות נמצאים בעיקר המרכזים האדמיניסטרטיביים של המדינה. רמת השירותים במה שמכונה אזורי הפיתוח והספר היא גרועה עוד יותר. צריך היה, לכל הפחות, להשוות את התנאים שם וכאן, כדי שהפיקוד באישפוז יוכר במציאות על יסוד של שוויון זכויות. בעניין האישפוז קשה להמליץ על סולם עדי-

— סקירת שר הבריאות על פעולות משרדו (מיקוניס, מילמן, קורפו, ד. קורן, סנהדראי) —

ריאות התושבים וכו'. הממשלה והרשויות המקומיות הנוגעות בדבר לא יוכלו לטעון כי לא הוזהרו בדיון בזמן על-ידי גופים ציבוריים או על-ידי הכנסת. אני זוכר שנים רצופות שבהן התרענו נגד הקמת רדינג ד' בתל-אביב ונגד דברים דומים. הם לא יוכלו לטעון שלא הוזהרו בזמן הן בעניין תחנת רדינג בתל-אביב, הן בעניין הפארק הלאומי בכרמל וובית-החרושת "נשר", הן בעניין תחנת הכוח באשדוד והן בעניין הממצאים העצובים של ארבע התחנות למדידת זיהום האוויר בתל-אביב מסוף 1972, וכיוצא באלה.

ב"הארץ" מ-8 בפברואר השנה ראיתי אפילו מאמר של עוזי בנימין בכותבת: "ראש הממשלה מוועזת מה" מצב האקולוגי". אני עדיין לא ראיתי דבר שהראש הממשלה איה מוועזת ממנו. היא מוועזת מכל דבר, מפלוס וממיוס, מזהשכנים ומבעלי הבתים. כאשר באים בעלי הבתים לטעון נגד "חוק רווה" — היא מזועזעת; זאת; כאשר באים השכנים בטענות הפוכות ומוצדקות — היא מוועזת גם מהן. העניין הוא בזה שכולם מזועזעים עכשיו, לאחר מעשה. יתירה מזו: ממשיכים במעשה הפשע נגד בריאות הסביבה והתושבים, כדי להזדעזע כנראה לאחר מכן. עובדה היא שמפעלים חזקים ובעלי מרפקים בממשלה "מצפצפים" על האקולוגיה, והממשלה שותקת. משרד הבריאות אינו אופף את "חוק כנובין" בכל מקרה. יש מקרים שמשרד הבריאות מוציא צו סגירה נגד מפעל מסוים, אך המועצה המקומית מתירה את פעולתו של המפעל. העקרון הוא: "כל דאלים גבר".

אחת התוצאות היא, למשל, כי בקרב ילדי בתי-הספר בירושלים השיעור של התחלואה בקצרת סימפון, נות, באסטמה כרוניאלית, הוא 3.8%; בתל-אביב — 21.3%; בחיפה — 29.3%. זאת אומרת, פי 7, פי 8 מאשר בירושלים, כיוון שבחיפה ובתל-אביב יש יותר מדי ארובות הפולטות דו-תחמצנת-הגפרית, פרט לזה שהרכב המנועי גורם לפליטה של שני שלישים של כלל הזיהום בארץ. להיאבק בכך אפשר גם על-ידי הפעלת מומחיות וגם על-ידי השקעות כספים, שאם ירצו חוק — ימצאו!

שר הבריאות ציין אמש, כי המדע הרפואי מתקדם מהר, העתודה הרפואית מפורת, התקציב הממלכתי מפור עוד יותר, כי יש לו עדיפויות חשובות יותר. שני הדברים האחרונים נכונים רק בחברה מעמדית, אשר בה תאוות הבצע והרווח השמן עומדת במרכז העניינים. בארצות הסוציאליסטיות ניתנת העדיפות לבריאות הסיבה והציבור, להכנת כל העתודה הרפואית הנחוצה. רצוני לציין בסיום דברי, כי עם היוטנו ארץ של קיבוץ גלילות, הרי למרות מדיניות עידוד ההון על הממ"ש שלה והכנסת לעשות את כל האפשרי, ויותר מזה, כדי להתמודד עם הפגעים האקולוגיים היוזרים כבר לחייו.

היו"ר ט. סנהדראי:

חשות הדיבור לחבר-הכנסת מילמן, ואחריו לחברת-הכנסת גו.

דב מילמן (גח"ל):

גברתי הישבת-ראש, חברי הכנסת הנכבדים. שר הבריאות נתן לנו אתמול סקירה מלאה על פעילות משרדו ועל תקציבו. האמת היא, חברי הכנסת, שאני ניגש

— 105%; ב"ביקור חולים" וב"שערי צדק" בירושלים — יותר מ-100%. היה רצוי מאוד ששר הבריאות יבהיר בתשובתו את השאלות האלה, המעניינות את הציבור הרחב, ללא כחל ושרק, כפי שהוא טוען בצדק כלפי העתונות שהיא מגזימה לפעמים.

ואחרון אחרון: שר הבריאות חייב תשובה לצירי בור ולנו בכנסת באשר פיקוח על מוצרי מזון ועל תרופות. אפילו לפי מספר המשפטים המתקיים בדיון אין הפיקוח הזה מספיק, ופיקוח בלתי-מספיק אינו מסייע לרפואה המונעת. אגב, גם במשפטים המתקיימים הקנסות נגד העבריינים הם מגוחכים ומסייעים בעקיפין לבעלי העבריות להתמיד בזלזולם כלפי הצרכנים. סיעתי, ואני אישית בשם סיעתי, הגשנו כמה זעמים הצעת חוק לשיפור הפיקוח על מוצרי מזון ועל תרופות, אך לצערי הצעות אלה הודחו מסדר-היום, כי אני הגשתי אותן. אילו היה מגיש אותן מישהו מן המערך, בוודאי היו מועברות לוועדה. זה מוסכם מלכתחילה. הצעת חוק, אם היא מוגשת על-ידי סיעת האופוזיציה, לא מעבירים אותה.

דב מילמן (גח"ל):

לא, זה לא נכון.

שמואל מיקוניס (מק"י):

יש הצעות חוק שאני חוזר עליהן כעשר פעמים. בעוד חודש אציע חוק שאני מגיש אותו בפעם המי יודע כמה —

חיים קורפו (גח"ל):

צריך לעשות קואליציה בהגשת חוק.

שמואל מיקוניס (מק"י):

— ותרואו איך שיוזרדוהו מסדר-היום.

דוד קורן (המערך, עבודה-מפ"ם):

תצטרף למערך.

דב מילמן (גח"ל):

תעבור למערך.

שמואל מיקוניס (מק"י):

אין לו מחיר כזה שאעבוד אליו. אם הם יהיו כמוני, הם יעברו אלי ואני אעבוד אליהם.

היו"ר ט. סנהדראי:

אבקש לתת לחבר-הכנסת מיקוניס לדבר.

שמואל מיקוניס (מק"י):

גם אם יורדו את הצעות החוק שלי מסדר-היום אין זאת אומרת שהן הודחו מסדר-היום של הציבורית הישראלית. יש ארצות שבהן מסומן על עטיפת הרפואה באיזה יום נוצרה ומאיזה יום היא פסולה לשימוש, הוא הדין לגבי מזון שעליו, על עטיפתו, מפורט הרכבו. פה זה לא קיים.

שמחתי לשימוע מפי שר הבריאות, כי בעזרת סגנו וזעבי שופרו במידה מסוימת שירותי הבריאות באזורי האוכלוסיה הערבית. כדעת השר כן גם דעתי כי השיפורים האלה אינם מספיקים, וטוב הדבר שהאחאים על הבריאות מודעים לבעיה הזאת.

אין חולק על כך, לרבות שר הבריאות, כי החיפוי הבעיות האקולוגיות, בעיות זיהום האוויר, המים,

שר הבריאות, פשוט אין די פרוטקציה בממשלה, אם אשתמש בלשון פשוטה.

מטילדה גז (המערך, עבודה-מפ"ם):
 בלי הסתה.

דב מילמן (גח"ל):
 עם פרוטקציה, בלי הסתה.

שר הבריאות אמר בנאום, כי "לפיתוח שירותים בבתי-החולים הקיימים הוקצבו 8.25 מיליון לירות, לעומת 4.9 מיליון בתקציב השוטף". אם נביא בחשבון את ההתייקרות של 20% - 25% - ובשטחי הרפואה ההתייקרות מגיעה, בגלל הפיחות האחרון, לכדי 40%-50% - יוצא, שכל תקציב הפיתוח לא גדל אלא ב-1 מיליון או ב-1.5 מיליון לירות. נוכח מצב האישפוז בארץ זהו סכום מנוח, מעין לעג לרש. משתיקתו של השר אני מניח שאולי הוא טען במקום אחר אותן טענות.

יוצא, שהשר מגן לפני הממשלה על תקציב שאינו תקציב לצרכי בריאות העם. אינני יודע אם חברי הכנסת הנכבדים שותפים להרגשותי, אולם אני אומר, כי יש לעשות משהו נוכח המצוקה האיומה במצב האישפוז.

הנה דברי שר הבריאות עצמו על הנושא הזה. אומר לנו שר הבריאות: "במה שנוגע למצוקת האישפוז, אינני יכול, לצערי, להבטיח הקלה משמעותית בטווח קצר. המצב יוסיף להיות קשה מאוד והצפיפות בבתי-חולים תוסיף להיות צפופה קשה. אין לתקן בשנתיים מציאות שנוצרה במשך 20 שנה". אלה דבריו של שר הבריאות, אדם הממונה על השירותים האלה. אני מסכים. אולם עם כל הכבוד וההערכה האי-שית שאני רוחש לשר הבריאות, משרד הבריאות איננו נחלה פרטית של משהו, וזאת לא נחלה שהתחילה לפני שנתיים. משרד הבריאות נמצא זה שנים רבות, במקרה או לא במקרה, פחות או יותר באותן ידיים ואי-אפשר להתחיל את ההיסטוריה של משרד הבריאות מלפני שנתיים.

המחדלים אשר נעשו במשרד הבריאות נותנים אותותיהם כל הזמן: אתמול, היום ומחר. באפשרותי להביא הרבה דוגמאות. לעניות דעתי, עד היום אין יודעים במשרד הבריאות מה היה המקור למגפת החולירע שהעניחה בשעתה את הארץ.

במשך שנתיים ייתכן שאי-אפשר היה לתקן את מצב האישפוז. כולנו יודעים כמה זמן דרוש כדי לתכנן ולבנות בית-חולים קבוע או ארעי. אבל במשך שלוש-ארבע שנים אפשר להשגיח לתוצאות גם בשטח האישפוז, כמובן אילו היו מגדילים את התקציבים לפיתוח בתי-חולים ולא משאירים אותם במצב הנוכחי.

מפליא אותי לעתים, נוכח ההזדהה ששמענו את מול מפי שר הבריאות, כיצד הוא ממשיך בתפקידו בשלושה סטואיות. לפחות הייתי דוצה לשמוע שהוא מת-מרד, מקים צעקות, במובן הטוב של המלה, כאשר באים בממשלה או במערך - במקום שם קובעים סופית את התקציבים שיקבלו המשרדים, - לחלק את התקציבים. דבר שמענו על התמרדות כזו של השר. השר באדיבות רבה הביא את התקציב לכנסת, ומשי-תמע מכך שהוא כנראה מסכים בליט בידה גם למצב הקיים במשרד הבריאות.

לדבר על נושא זה ברגשות מעורבים. מצד אחד משרד הבריאות איננו פותר את בעיות הבריאות במדינה - אם דק נסתכל על מצב האישפוז; ומצד שני אני רואה שמשרד זה מקופח קשות בתקציבו. להעמי אין כל יחס בין חשיבות נושא הבריאות לעם לבין ההעלאה הזו-עומה בתקציב הריאלי שקיבל משרד הבריאות השנה.

חברי-הכנסת, הבה נסתכל קצת במספרים. בתקציב שהוגש לכנסת לשנת 1973 יש לנו 443 מיליון לירות; בשנת 1972 היו לנו 270.8 מיליון לירות; בשנת 1971 - 295.6 מיליון לירות. אם נביא בחשבון את ההתייקרות - ובשטח הרפואי ההתייקרות באה לפעמים לא רק כתוצאה מן האינפלציה הדוהרת, כפי שזה עכשו במדינה, אלא גם כתוצאה מפחות, מפני שמי יבאים את התרופות מחוץ-לארץ - נראה שיש להויד מהסכומים האלה 65 מיליון לירות לפחות בשנת 1973; ובשנת 1972 צריך היה להויד 45 מיליון לירות. ההפרש כולו, כ-110 מיליון לירות, לדעתי, אינו אלא החזרת הערך המעשי של כוח הקנייה של התקציב שניתן לשר הבריאות, לפחות בהשוואה לשנת 1971 עד 1973.

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

אני מתעלם מכמה מקורות נוספים.

דב מילמן (גח"ל):

כן, ואז הדבר גרוע עוד יותר. אני סומך על שר הבריאות שהוא מתמצא בנושא זה טוב יותר. לדעתי, באופן ריאלי, משרד הבריאות קיבל בקושי העלאה של 40 מיליון לירות, וזאת האמת לאמיתה. אולם יש לי ביקורת כלפי שר הבריאות. אדוני השר, במצב דברים זה מדוע אתה בא ואומר בנאום, כי "בתקציב הדגיל שגדל כאמור ב-64% לעומת השנה השוטפת..." הרי זה מספר תיאורטי לחלוטין.

שר-הבריאות ו. שם-טוב:

אני מתעלם מן העובדה שיש מקורות נוספים. אתה יודע אותם.

דב מילמן (גח"ל):

כן, אני יודע אותם. אנחנו דנים רק במספרים הי-מופיעים בתקציב. המקורות הנוספים הם נושא למקום אחר. אנחנו מנועים מלדבר על כל נושא אחר.

אני מבין שהשר שם-טוב אינו יכול מה בכנסת למתוח ביקורת על התקציב שהוא מגיש. אני מבין זאת טוב מאוד. אני גם מבין שאינך יכול לבוא לכנסת ולומר אותם דברים שאמרת לשר האוצר - כאשר דרשת תקציב גדול הרבה יותר מזה שניתן לך. זה דבר אחד; אולם לבוא לכנסת ולהציג את התקציב שלך כהישג לשירותי הרפואה בארץ - זה דבר אחר לגמרי. התקציב הזה, למעשה, איננו העלאה. אי-אפשר לומר שהוא מתאים היום למציאות.

אני חייב לומר לשר הבריאות כי בזה הוא מהלל את ההעלאה בתקציב. למעשה הוא מחזק את ידי אלה בממשלה אשר מבקשים להפנות את המשאבים הלא-מיים דווקא למקורות ולמשרדים האחרים. אינני מתכוון לתקציב הבטיחון. אני מכיר משרדים אחרים, לא משרד הבטיחון, שקיבלו העלאות בסדר-גדול של חצי מיליארד לירות בתקציבם. לדאבוני, כולנו יודעים את הסיבה הא-מיתית, אף-על-פי שאין מדברים על כך. למשרד, אדוני

הרבה. אתה אחראי לכל, גם למה שנעשה במשך שנתיים, גם על מה שהיה לפני שנתיים וגם לכך שלא דאגת שיהיה לך תקציב גדול יותר ולא הפעלת את כל האמצעים להשגת תקציב כזה. אנו יודעים מה קורה בממשלה. נכון, לא אתה קובע את התקציב של משרדך באופן סופי, אבל אתה יכול להפעיל לחצים.

כדי שלא יתקבל רושם כי רק עניין האישופו הוא חמור במדינה ברצוני לציין כי נגעתני רק בבעיה אחת ועל קצה המזלג. מפאת חוסר הזמן אי-אפשר למצות את כל הנושא. שירותי הבריאות במדינה הם במצב קשה ומוזנח. המצב בבתי-החולים לחולי נפש הוא קשה ביותר. מעבירים אנשים חולים למוסדות פרטיים, ושם מצבם קשה יותר. התשלום לחולה הוא מנזח, 9-12 לירות ליום. ומה אפשר לקבל במוסד פרטי בעד תשלום כזה? איזה טיפול רפואי ינתן במוסד פרטי? יש מוסדות שאין שם אחות מוסמכת, ואיני מדבר כבר על רופא. יש נערות שאוספים אותן ממשדלים או מבתי חולים או מבתי-חרושת, והן עושות כמיטב יכולתן. הטיפול בחולי נפש הוא קשה ומוסכן. צעירה המחפשת עבודה ומסתדרת בעבודה כזו הופכת לממוחית לטיפול בחולי נפש. וזה לא הדבר היחיד. אפשר גם לשאול: כמה מיטות לרופא יש בבתי-החולים? הדברים הם ידועים, במשך שנים מדברים עליהם מעל דוכן זה, ומפנים טענות, קודם נגד שר הבריאות הקודם ועכשיו נגד שר הבריאות החדש.

אין כלל ויכוח בינינו כי האישופו שלנו הוא החולה, ואין זה משנה אם המחלה התחילה כאשר יהשנו בתי-חולים שהיו מפורזים בצריפים על-פני שטח רחב בתל-השומר או בצריפין, והיום אינם מתאימים למציאות של רפואה מודרנית; אין זה משנה גם אם נאלצנו להוסיף בניינים מפורזים אף אחרי קום המדינה. נזכור את המבנים בבתי-החולים "אסף הרופא", "דונולו", בית-החולים על שם שיבא.

קורים דברים מוזרים וקשים מאוד. אומרים שזו היתה הפגנה כאשר רופא מבית-החולים "אסף הרופא" הראה שמוחזקים תינוקות במגרות של שולחן. כאן זו כבר לא שאלה אם יש תקציב או אין, זוהי פשוט שערוריה. כל אדם נפגע כאשר הוא רואה תופעה כזאת. אינני חושב שזה הוכן כדי להציג את התמונה הזאת בעתון. אני חושב שהמצב שם כזה כל הזמן. לא התעניינתי מדוע זה כך, אולי לא היה תקציב — מכל מקום המצב חמור מאוד.

יש סחבת גדולה. הגה כותב מבקר המדינה בדו"ח שלו שהיו מחדלים חמורים בשטח הבנייה והתיכנון של בתי-החולים. זה לא עניין של שנתיים. לדוגמה: בית-החולים בחדרה נבנה במשך כעשר שנים. נדמה לי שלפני כשלוש שנים כבר דיווחתי על הנושא הזה של בית-החולים בחדרה. בנייתו הושלמה בשנת 1959 ואחר כך התברר שיש לתכננו מחדש. התיכנון אף הוא נמשך זמן רב והיום מעריכים כי בנייתו תיגמר רק בשנת 1977. אני חושב שזה יהיה שיא בבניית בית-חולים — יבנו אותו 27 שנים.

ויתר בתי-החולים? כולנו מחכים בקוצר-רוח לבית-החולים בתי-גיבורים. הפיגור פה יגיע לשמונה שנים לפחות.

חיים קורפו (גח"ל):

בתי-גיבורים היה טיפול מזורז.

כאשר שר הבריאות אמר כי מצב האישופו במדינה הוא קשה וחמור, אני הייתי מרחיק לכת ואומר שמצב האישופו במדינה הוא מן הגרועים בעולם כולו, ולמעשה עומדת ישראל בשטח זה בתחתית הטבלה של המדינות הנאורות והמפותחות באירופה; נכון שעם מדינה כמו פרו אנו יכולים להשתוות. אבל אם עושים השוואה עם מדינות נאורות באירופה, איננו מגיעים אפילו למיני-מום. צודק חברי הכנסת מיקחית הראשמה; ביוון ובפרו סלובקיה טוב הרבה יותר. ברוסיה איננו יודעים מהו המצב, אני חושב שהוא גרוע יותר.

אינני רוצה להביא כאן את הטבלה הארוכה של המדינות השונות. שבדיה עומדת בראש עם 14.4 מיטות לאלף תושבים. ישראל — בלי המיטות הנוספות — מגיעה ל-3.26 מיטות לאלף נפש, ועם המיטות הנוספות ל-7.8. אנו עומדים בתחתית הראשמה; ביוון ובפרו השיעור הוא 5.9 ו-5.5 מיטות לאלף נפש, וזהו שיעור נמוך.

השר התחיל את נאומו באמרו שהוא קיבל תוספת לתקציב המשרד בשיעור של 64%. אולם הוסיף מיד כי מצוקת האישופו לא תבוא על פתונה, גם לא נוכח ההגדלה בתקציב, שלדעתו היא מדומה. אני חושב שצדקתי כאשר אמרתי שההעלאה היא מדומה. השר רק עזר לממשלה בכך ואולי זהו תפקידו, אבל העובדה נשארת עובדה — העמדת פנים כאילו הכל בסדר, כאילו יש העלאה בתקציב ובאמצעות העלאה זו יפתרו את הבעיות. אבל דקה לאחר מכן אמר השר, שאת בעיות האישופו אי-אפשר יהיה לפתור בדרך זו, ומצב האישופו יישאר חמור כמקדם. כי פירוש הדבר הקפאה של המצב בבתי-החולים, לא רק בשטח הבנייה אלא גם במספר הרופאים והעובדים האחרים.

מי מאתנו לא ראה את המיטות בפרוודורים של בתי-החולים? זוהי ממש שערוריה. ראיתי איך מכניסים אנשים למיטות שמשאירים בפרוודורים, אנשים שהם גוססים. זוהי ברבריות שאין כמותה.

שר הבריאות יכול לשאול — ובצדק — מה בעצם אני רוצה ממנו. אין לי ספק שהוא רצה בתקציב גדול יותר. אני רוצה להשיב על שאלה זו: אם מדברים בצורה תכליתית, הרי גם השר וגם מפלגתו יודעים בדיוק איך להפעיל לחץ על הממשלה ועל השותפים. על בעלי-המאה בממשלה, בעניינים שמעניינים אותם. מדוע קיפחתם מבחינה זו את משרד הבריאות? הייתם צריכים להיות "גברים" ולהודיע לאותם אדונים אשר מחלקים את התקציב — והם האנשים אשר מקבלים את ההחלטות הנכונות — כי אינכם מוכנים עוד להמשיך לשאת באחריות למשרד הבריאות, וכי כל עוד אנשים שוכבים בפרוודורים של בתי-החולים תשקלו אפילו התפטרות. גם אילו הייתם מאיימים בהתפטרות ולא מקיימים אותה — הייתי שמח על כך. זה קורה לפעמים. לא עשיתם זאת, ואמנם כך נראה התקציב של משרד הבריאות.

שר הבריאות, כאדם ישר, חייב להודיע כי "מצוקת האישופו תמשיך להיות קשה מאוד". זהו חזון מאוד לא ורד. אתה, אדוני השר, אחראי על המשרד וממונה על הביצוע, והנה אתה בא ואומר מראש לכנסת ולחבריה: דעו לכם, מצב האישופו הוא חמור, והמצב החמור הזה יימשך. כאן כבר אינך יכול לרחוק בגנין כפיך ולומר שאתה אינך אחראי, לא לומר — כפי שצוטט בעתונות — שבמשך שנתיים אי-אפשר לעשות

דב מילמן (גח"ל):

אני הייתי מטפל בתל-גיבורים טיפול מזור, אבל לא מעל במת הכנסת. בית החולים ביפו - 6 שנים, בתי-החולים בצפת, "רמב"ם" ובית-החולים ע"ש שיכא - 3 שנים.

אדוני היושב-ראש, ברצוני לסיים את דברי בהעדרת מספר על החוק לביטוח בריאות ממלכתי.

חברי הכנסת, במשך שנים דרשנו חוק ביטוח בריאות ממלכתי וזאת מתוך התנגדות לתופעה חולנית בציבור שלנו, שהמפלגות המרכיבות היום את המערך הפכו את שירותי הבריאות במדינה לשירות פוליטי. הנו מאמינים כי לא צריך להיות שום קשר בין שירותי הבריאות שהאזרח רשאי לקבל מן הממשלה לבין השקפותיו הפוליטיות.

מדברי השר ומתוך העתונות אנו למדים כי הממשלה החליטה סוף סוף להביא לכנסת הצעת חוק בנושא זה. על עצם הרעיון יש לברך. יש לברך על הרעיון שכל תושב של מדינת ישראל מיום לידתו ועד יום מותו יהיה מבטוח בביטוח בריאות, בין שהוא בריא בגופו ונפשו ובין שהוא ידוע חולי. תינוקות, זקנים, נשים וגברים כולם יקבלו טיפול רפואי מלא.

החוק עדיין איננו מוגה על שולחן הכנסת, ולכן אין עדיין מקום להתייחס אליו במלואו. אולם אני חושש כי התוכן אשר יתנו לרעיון זה הוא הוא אשר בסופו של דבר יקבע את הצלחת החוק או כשלונו.

כבר ידוע כי קופות-החולים הקיימות תישאנה במתכונת הקיימת. כלומר - למעשה הממשלה לא מתכוונת לשחרר את האזרח משירות בריאות פוליטי. וזה כמובן משאיר מראש את כל עניין הביטוח הממלכתי פתוח ללחצים פוליטיים.

עד כמה שידוע, כבר יהיו יש ליקוי חמור והוא: זקנים וחולים כרוניים לא יהיו מבטוחים בביטוח הבריאות הממלכתי, אלא יודקו לפרוטקציה של שרים, או לאישורים או לתקנות מיוחדות, שעדיין לא ברור מה יהיה אופיין ולכנסת לא תהיה השפעה עליהן. העניין כולו יהיה נתון בסמכותו של השר, כך שגם מבחינה זו יש חשש רציני שיישאר המצב הקיים.

עצם העובדה, אדוני היושב-ראש, שעל ביצוע החוק יהיו ממונים שלושה שרים, לא אחד ולא שניים, בוודאי שתגרום לאנדרלמוסיה בשירותי הבריאות.

דבר אחד כבר ברור, כי הפעלת החוק תעלה למשלם המסים 740 מיליון לירות במשך חמש השנים הבאות. כלומר - אם נחשב את ההתייקרות, מדובר כבר בסכום של לפחות מיליארד לירות.

למרות כל הליקויים האלה, אדוני היושב-ראש, אנו מחייבים את ביטוח הבריאות הממלכתי, כיוון שאנחנו סבורים שזה רעיון טוב, אבל צריך לדעת להפעילו בדרג ממלכתי כפי שהיינו רוצים לראותו.

היו"ר מ. זר:

רשות הדיבור לאחרון הנואמים, חברת-הכנסת גז.

מטילדה גז (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הרשונא לי בתחילת דברי לברך את כבוד שר הבריאות על סקירתו המאלפת והמבטיחה. מי יתן וכל תכניותיו תתגשמה

לשביעות רצון כולנו. בהזדמנות זו ברצוני לברך את כל עובדי משרד הבריאות ולאחל להם הצלחה מלאה. חברי כנסת נכבדים, שמענו שלשום בשמחה רבה שחוק ביטוח בריאות אושר על-ידי הממשלה. זה בוודאי טוב שכל אזרחי המדינה יהיו מבטוחים ושכל ההגבלות שהיו עד כה ימצאו את פתרונן בחוק זה. אני מצרפת את תקוותי לזו של שר העבודה בדבריו אתמול מעל במת הכנסת, ששר הבריאות יביא לנו חוק זה בהקדם האפשרי, תוך שבועות מספר בלבד.

חברי כנסת נכבדים, עשרות נושאים השייכים למשפחת הבריאות מעסיקים אותי, אך בגלל זמני הקצוב אין אני יכולה להתייחס לכולם. אגע בנושאים מספר, ואבקש את כבוד שר הבריאות לעשות כמיטב יכולתו לפתור את הבעיות הכאובות שאנו חיים אותן.

הדבר הראשון הוא הטיפול באנשים המכורים לסמים. חברי כנסת נכבדים, אני מצטערת מאוד שבארץ יש לנו נטייה להתגרל ולהשלים מהר למדי עם מצבים בלתי-נכבדים, ואיננו מתייחסים ברצינות לבעיה הקשה והמחרידה הזאת, ההולכת ומחריפה ומגיעה יותר ויותר לגילים נמוכים. נערים ונערות גופלים בפח בתמימות ושוקעים באפלה בלי להרגיש באסון.

ברוב המקרים מתחילים לקחת סמים מתוך סקרנות וחיקוי, אחד כך ממשיכים מתוך התרברבות כדי לא לפגור אחרי החברה החדשה המתקדמת, המודרנית כביכול. הנערים האלה מתרגלים לאט לאט לסם הקל, לאחר מכן מנסים את החזק יותר, והתאבון הולך וגדל עד לשיעבוד וגיוון מוחלט, ואז מאוחר מדי ואין הם מסוגלים להיגמל מזה בכוחות עצמם.

וכאן אני מגיעה למצב הטראגי ביותר. כאשר האדם המכור לסמים רוצה, או קרוביו רוצים לעזור לו, להיגמל מהנגע הזה, אין שום מקום המיועד לטיפול זה, אלא בבית-חולים לחולי נפש. וכאן נשאלת השאלה: מדוע לא דאג עד כה משרד הבריאות להקים מוסד או ביתן בבית-חולים כללי, שבו יקבל האיש את הטיפול הדרוש לו? כולנו עוקבים מקרוב אחד כל מה שמתרחש בעולם ולומדים שהרפואה הפסיכיאטרית המודרנית אומרת, כי אפילו חולי נפש לא צריכים להימצא בבית-החולים הנעול, ובמקרים הקשים ביותר אין כל צורך להאריך את שהותם בין כתלי בית-החולים. אישי-פז ממושך נותן תוצאה הפוכה מזו שרוצים להגיע אליה - כך אומרים הרופאים הפסיכיאטרים המודרניים, וכבוד השר אישר את הדבר אתמול.

מדוע נער, אשה או גבר, המכורים לסמים והזקוקים לטיפול זה צריכים להתעורר במקום כזה ולהוסיף לתיסכול שלהם במובנה ובנושא? מדוע הצעד הראשון שלהם צריך להיות באווירה מעורפלת, מדכאה, מאחורי מנועול?

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בזמן האחרון נפגשתי עם רופאים צעירים עולים חדשים, אשר התמחו בטיפול במכורים לסמים באנגליה. הם הסבירו לי את תהליך הטיפול, שצריך להיות הדרגתי. זאת אומרת שאסור להוריד בבת-אחת את כמות הסם הנלקח, אלא להחליש את המנה במשך זמן-מה, וכך הלאה, עד שהאיש יוצא מכלל סכנה וחוזר לעצמו, למשפחתו, לעבודתו ולחברתו. כי אם מפסיקים לו בבת-אחת, הדבר עלול לסכן את חייו.

לכן, חברי הכנסת הנכבדים, עלינו לדאוג ולדרוש

וכך גם בקונדיטוריה. לא אחת אני מתמרדת כאשר אני רואה שבעל הקונדיטוריה נוגע בידים בעוגות ומחזיר את מטבעות הכסף על אותו מגש או משקל שבו מניחים מיד אחרי זה את העוגה המיועדת לאכילה.

מי שעובר על-יד המסעדות והסטקיות ורואה את הליכלוך, נוכח בדבר משווע. אפילו לגבי בתי-המלון המפוארים יש לנו שם רע מאוד מבחינת ההיגיינה והנקיון. לא מזמן הוזמנתי לארוחה במלון מפואר. הגי-שו לנו שתייה, וראיתי שהכוסות היו מלוכלכות ועם סימני ליפסטיק שקדמו לשלי. האורחים מתלוננים. אני יודעת שזה נוגע למשרד התיירות, אך כאשר מדובר בנקיון והיגיינה, זה צריך להדאג בראש וראשונה את משרד הבריאות. את החששות המקומיות ודאי את משרד התיירות.

אנחנו צריכים להיות ערים לתדמית שנדבקה למדינת ישראל, שהיא ארץ יפה מאוד, וגם מלוכלכת מאוד. זה מצער מאוד. אני תקווה שבכוחות משותפים נצליח להרים את הכפפה ולחנך את הציבור שהרחוב הוא של, המדרכה היא שלו והאוטובוס הוא שלו. העני-ריות דאגו להתקין פחי אשפה כל עשרה מטרים וגם זה לא הועיל, והציבור ממשיך בשלו. כאשר הוא גומד את הסיגריה האחרונה — משליך את הקופסה באמצע הרחוב ועל המדרכה. אילו היו מטילים על אדם כזה קנס כסף, אני חושבת שהוא היה חושב פעם נוספת לפני שהיה משליך פסולת ומזלזל בדברים אלה.

אדוני היושב-ראש, אני מציעה שמשרד הבריאות יפעיל את השפעתו והסברתו דרך מכשיר התקשורת העיל ביותר וזה הטלוויזיה. רבבות אזרחים יושבים ערב ערב מול המקלט, ועם הסברה מתאימה ונכונה יכול הדבר להיקלט בסופו של דבר בתודעת הציבור; ותהיה גם בטלוויזיה הלימודית הסברה מתאימה לתל-מידי בתי-הספר, לשמור על הנקיון ברחוב, באוטובוס ובמקומות ציבוריים ופרטיים כאחד. ידוע לי שכבד השר עד לבעיה הזאת, אך התרגלנו שרק כאשר קורה אסון גיגשים בדצינות לעניין ומוציאים את המשאבים הדרושים לשיפור המצב. וכוונתי למחלת החולירע, שה-רדיו, הטלוויזיה והעתונות התלבשו על הדבר וזה הועיל.

כבוד השר, צריך לדאוג שמשרדו יקח על עצמו את המשימה הקשה הזאת, הניתנת לביצוע על-ידי קנסות מתאימים ועל-ידי הסברה. כל זה ישפיע וישכנע את הציבור הישראלי להיות ציבור ממושפע לטובתו שלו ולטובת תדמית מדינתו, שכולם רוצים אותה גם יפה וגם נקיה.

הי"ר מ. זר:

חברי הכנסת, תם הדיון על סקירת שר הבריאות. חשובה השר ניתנו באחת הישיבות הקרובות. הישיבה הבאה של הכנסת ביום שני הקרוב, בשעה 16.00, ישי-בה זו נעולה.

ממשרד הבריאות שיוקמו בארץ תחנות שיקום למכורים לסמים, שיהיו במקומות מתאימים. זה לא מצריך הרבה רופאים; נאמר לי על-ידי אותם רופאים שרופא אחד יכול לטפל בעשרות מקרים, אחות או שתיים המתחל-פות בתורנות יספיקו. אני גם לא מוציאה מכלל אפשר-רות לגייס רופאים מתנדבים וגם מתנדבים ומתנדבות אשר יביעו את רצונם להירתם לפעולה מסוג זה. יש לנצל את כל הרצון הטוב הנמצא בארצנו. דבר זה יגביר את תודעת הציבור וינער אותו מאדישותו. אני משוכנעת, חברי כנסת נכבדים, שאם ייעשה מיבצע כזה בארץ, האנשים יבואו להבראה הזאת מרצונם הטוב וייתכן שנצליח להתגבר על בעיה זאת — אם לא בכלל, לפחות בחלק ניכר.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשנים האחר-ונות התעורר העולם לבעיית האקולוגיה, וגם בישראל חלה תזוזה. אצלנו מתחילים גם לדבר על שר שצריך לקחת על עצמו את כל הבעיות הקשורות לאקולוגיה. תהיה זו שמחת רבים אם יהיה דבר כזה אצלנו, כי ידוע שכלל שהמדינה שלנו תתפתח בטכנולוגיה המו-דרנית יגדלו הבעיות האקולוגיות. איש מאתנו איננו שואף לחזור למחרשה ולחמור. רצוננו להתקדם ולהיות בין הארצות הראשונות בעולם בתעשייה, בטכנולוגיה על כל חלקיה. אך יש לחאוג ושכל זה לא ייעשה על חש-בון בריאות העם. על משרד הבריאות להיות עד לעניין זה. בשום אופן לא יוכל הוא לפטור עצמו מאחריות לבריאות הציבור בארץ, אפילו יקום מיניסטרוני שלם לעניין האקולוגיה. כל נחזור שוב על השגיאה החמורה של דייג ד', שכל כך התרענו נגד הקמתה ואפילו משרד הבריאות, שבזמנו היה נגד, נכנע בסופו של דבר ואנחנו, תושבי רמת-גאבי, נחנקים לעתים קרובות למדי מהעשן הנפלט מהתחנה הזאת.

נושא אחרון שברצוני להעלות כאן היום הוא עניין הנקיון, או יותר נכון, לומר, חוסר הנקיון. חברי כנסת נכבדים, מי שלא מודמן לו לעבור דרך התחנה המרכ-זית בתל-אביב, ומי שלא עוסק בקניות בחנויות ובצרכ-ניות, לא יודע מה הולך בארץ הזאת. לצערי אני נתקלת בזה כמעט יום יום, והמראה של מוכר הלחמ-ניות, הבייגלעל והעוגות גורם לעגמת-גפש לכל היום. כל בוקר אני שואלת את עצמי, היכן הפקח של משרד הבריאות, מדוע מרשים דברים כאלה.

כבוד השר צריך לערוך ביקור פתע ולראות ולהת-רשם מהתופעה המכוערת הזאת, כאשר המוכר מלטף את הסחורה שלו כדי לשכנע את הקונים, והקונים נוגעים במחצית הסחורה עד שהם מחליטים איזה עוגה או בייגלעל הם לפי טעמם. הדבר חוזר בצרכניה ובמ-כולת, כאשר בכל בוקר רואים אותו הדבר. עקרת-בית שבאה לקנות לחם, נוגעת בכמה כיכרות לחם עד שהיא מוצאת את המוצא חן בעיניה. מדוע אין אפשר-רות שמצרכים מסוימים יהיו באריות או מכוסים בפלסטיק שקוף, באופן שלא תהיה אפשרות לגעת ול-משש אותם?

נספחות

א. סדר-היום לשיבות שצ"ד-שצ"ו

- א. שאלות ותשובות.
- ב. סקירת שר העבודה על פעולות משרדו - תשובת השר.
- ג. חוק בית הדין לעבודה (תיקון מס' 2), תשל"ג-1973 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ד. חוק שירות התעסוקה (תיקון מס' 2), תשל"ג-1973 (קריאה ראשונה).
- ה. חוק יסוד: משק המדינה (קריאה ראשונה) - גמר הדיון ותשובת השר.
- ו. הודעת הממשלה על המצב המדיני - תשובת שר החוץ.
- ז. סקירת שר הבריאות על פעולות משרדו - דיון.
- ח. הצעות חוק של חברי כנסת.
- ט. חוק ההתיישבות החקלאית (סייגים לשימוש בקרקע חקלאית ובמים) (תיקון), תשל"ג-1973 (קריאה ראשונה).
- י. חוק המילווה לבטחון המדינה (תיקון מס' 5), תשל"ג-1973 (קריאה ראשונה).
- יא. חוק בול בטחון (תיקון והארכת תקופת ההיטל) (תיקון מס' 9), תשל"ג-1973 (קריאה ראשונה).
- יב. חוק ניירות ערך (תיקון מס' 3), תשל"ג-1973 (קריאה ראשונה).
- יג. חוק ההגבלים העסקיים (תיקון מס' 4), תשל"ג-1973 (קריאה ראשונה) - הצעת חבר-הכנסת מ. שחל.
- יד. הצעות להעלאת מחירי הנסיעות בתחבורה הציבורית - דיון.
- טו. חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 11), תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה) - הצעת חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזיג.
- טז. חוק לתיקון דיני הרשויות המקומיות (מס' 3), תשל"ג-1972 (קריאה ראשונה).
- יז. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (תיקון מס' 37), תשל"ג-1973 (קריאה ראשונה).
- יח. חוק לטיפול בחולי נפש (תיקון מס' 2), תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- יט. חוק שיפוט בענייני התרת נישואים (מקרים מיוחדים) (תיקון), תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- כ. חוק לתיקון פקודת המבחן (מס' 2), תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- כא. חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 3), תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- כב. חוק הבוררות (תיקון), תשל"ג-1972 (קריאה ראשונה).
- כג. חוק לתיקון פקודת השותפויות (מס' 3), תשל"ג-1972 (קריאה ראשונה).
- כד. חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 12), תשל"ג-1972 (קריאה ראשונה).
- כה. חוק הגנת סמלים, תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה) (נה).
- כו. פיצויים מגרמי המזרחית לישראל - דיון.
- כז. המצב ברבנות הראשית - דיון.
- כח. הביטוחות בתעופה האזרחית - דיון.
- כט. מדיניות הממשלה ופעולותיה בשטחים יהודה, שומרון ועזה - דיון.
- ל. תהליכים בתחום ההשכלה הגבוהה על מקצועותיה השונים והשפעתם על החברה והמשק בישראל - דיון.
- לא. חוק לתיקון פקודת הטלגרף האלחוטי, תשל"ב-1972 (קריאה ראשונה).
- לב. חוק בית-הספר החקלאי מקוה ישראל, תשל"א-1971 (קריאה ראשונה).
- לג. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 32), תשל"ל-1970 (קריאה ראשונה).
- לד. חוק לתיקון פקודת העדות (מס' 8), תשכ"ט-1969 (קריאה ראשונה).
- לה. חוק דיני העונשין (בטחון המדינה, יחסי חוץ וסודות רשמיים) (תיקון מס' 2), תשל"ל-1970 (קריאה ראשונה).
- לו. חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, תשל"ג-1973 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- לז. חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס' 3), תשל"ג-1972 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- לח. הצעות לסדר-היום.
- לט. הודעת הממשלה על שביתת המנהלים הטכניים ב"אל-על".

ב. הצעה לסדר-היום לשיבה שצ"ו

489. מ. בגין (גח"ל): הודעתו של השר אלון על ירושלים והמקומות הקדושים.

ג. הצעת חוק בית הדין לעבודה (תיקון מס' 2), תשל"ב-1972

1. תיקון סעיף 27(ב) בסעיף 27(ב) לחוק בית הדין לעבודה, תשכ"ט-1969¹, בסופו, במקום "לא תהיה נתונה לערעור נוסף" יבוא "תהיה נתונה לערעור נוסף ברשות לפני בית הדין

ד. הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון), תשל"ג-1973

(הוגשה על-ידי חברי-הכנסת ש. לוי)

1. תיקון סעיף 1 בסעיף 1 לחוק חינוך ממלכתי, תשי"ג-1953, במקום הגדרת "חינוך ממלכתי" יבוא:

"חינוך ממלכתי" פירושו - חינוך על פי תכנית הלימודים, ללא זיקה לגוף מפלגתי, עדתי או אירגון אחר מוחץ לממשלה, ובפיקוחו של השר או של מי שהוסמך לכך על ידי".
 2. החלפת סעיף 2 במקום סעיף 2 יבוא:

"2. מטרת החינוך הממלכתי מטרת החינוך הממלכתי היא להשתייך את החינוך היסודי והעל-יסודי במדינה על ערכי תרבות ישראל והישגי המדע, על אהבת המולדת ונאמנות למדינה ולעם ישראל, על אימון בעבודה חקלאית ובמלאכה, על הכשרה חלוצית, ועל שאיפה לחברה בנויה על חירות, שוויון, סובלנות עזרה הדדית ואהבת הבריות".
- דברי הסבר
- חוק חינוך ממלכתי שחוקק בשנת תשי"ג-1953,

ה. הצעת חוק רשות השידור (תיקון), תשל"ג-1973

(הוגשה על-ידי חברי-הכנסת ע. אמוראי, מ. ברעם, י. בדר, י. קרגמן)

1. תיקון סעיף 29 בסעיף 29 לחוק רשות השידור, תשכ"ה-1965¹ -
 - (1) במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) הוועד המנהל יטיל, בדרך שתקבע בתקנות -

 - (1) אגרה בעד החזקת מקלט רדיו;
 - (2) אגרה בעד החזקת מקלט טלוויזיה, שתכלול תשלום עבור החזקת מקלט רדיו.
 בתקנות כאמור ייקבע מועד תשלום האגרות, ובלבד שיותר לשלם את האגרה עבור החזקת מקלט טלוויזיה בשני תשלומים שווים חצי שנתיים".
- דברי הסבר
- בעלי מקלטי טלוויזיה, רובם ככולם, הם גם בעלי מקלטי רדיו או טרנזיסטור ולכן מוצע לכלול באגרת הטלוויזיה גם את אגרת הרדיו, וזאת בלי לפגוע בבעלי מקלט רדיו בלבד.
- הואיל וסכום האגרה הכוללת בעד רדיו וטלוויזיה הוא גבוה יחסית, מוצע לאפשר את תשלום האגרה בשני תשלומים.
- סעיף הקנס על פיגורים בתשלום מדבר על "אגרה" ולכן יש צורך לתקנו, כדי שהקנס יחול גם על פיגור בתשלום חצי האגרה, כמוצג לעיל.

¹ ס"ח תשכ"ה, עמ' 106; ס"ח תשכ"ו, עמ' 78; ס"ח תשכ"ט, עמ' 20; ס"ח תשל"א, עמ' 108.

1. הצעת חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה (תיקון), תשל"ג-1973

איים לתגמולים לפני המועד שבו היה מגיע הנפטר לגיל 14 אילו נשאר בחיים, אלא אם באותו מועד נתמלאו בהם תנאי הזכאות לפי סעיף 7.

7. מענק להוצאות קבורה

נפגע שנפטר - ישולמו לבני המשפחה הוצאות קבורה, בשיעורים ולפי תנאים ששר העבודה יקבע בתקנות באישור ועדת העבודה של הכנסת.

7. קצובת הבראה ונופש

הורה שכול או אלמנה המקבלים תגמולים יהיו זכאים פעם אחת בשנה לקצובת הבראה ונופש בעד שבעה ימים, בסכום הנהוג באותה שנה לגבי עובד המדינה, בתנאי שאינם זכאים לקצובת הבראה ונופש במקום עבודתם; ואם הם זכאים במקום עבודתם לקצובה כאמור בעד פחות משבעה ימים, ישולם להם בעד ההפרש שבין שבעה ימים והימים שבעדם הם זכאים במקום עבודתם, לפי השיעור הנהוג לגבי עובדי המדינה.

7. תיקון סעיף 8

במקום 8 לחוק העיקרי -

(1) במקום "כמשמעותו בחוק", פעמיים, יבוא "לפי חוק";

(2) אחרי "בחוק הנכים" יבוא "והתקנות לפיו" ואחרי "בחוק משפחות החיילים" יבוא "והתקנות לפיו".

8. תיקון סעיף 17

בסעיף 17 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (א), בסופו יבוא "הוראה זו אינה גורעת מן האמור בסעיף 34(ג) לחוק שירות המדינה (גימלאות) (נוסח משולב), תשל"ג-1970², ובסעיף 30(ג) לחוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות), תשי"ד-1954³".

9. הוספת סעיף 17א

אחרי סעיף 17 לחוק העיקרי יבוא:

"17א. תגמולים לפי חוק זה ולפי חוק

הגימלאות לנפגעי ספר

(א) הגיעה ביום ו' בניסן תשל"א (1 באפריל 1971) גימלה לנפגע ספר כמשמעותו בחוק הגימלאות לנפגעי ספר, תשי"ז-1956⁴ (להלן - חוק נפגעי ספר), זכאי הוא לבחור במקומה, לגבי התקופה מיום ו' בניסן תשל"א (1 באפריל 1971) ואילך, בתגמולים לפי חוק זה.

(ב) בחר אדם בתגמולים לפי חוק זה - לא יוכל לחזור בו; לא בחר בתגמולים כאמור, תעמוד לו הזכות לעשות כן בכל עת.

(ג) בחר אדם בתגמולים לפי חוק זה, יקוז

1. תיקון סעיף 1

בסעיף 1 לחוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, תשל"ג-1970¹ (להלן - החוק העיקרי), בהגדרת "בן משפחה", אחרי פסיקה (2) יבוא:

"(3) אלמן כמשמעותו לפי סעיף 74(ב)(2) לחוק הביטוח, והוא אף אם הנפגעת לא היתה מבוטחת לפי פרק ג' לחוק האמור".

2. החלפת סעיף 5

במקום סעיף 5 לחוק העיקרי יבוא:

"5. קביעת דרגת נכות

(א) רופא או ועדה רפואית שנתמנו לעניין סעיף 61 לחוק הביטוח יקבעו את דרגת הנכות לפי המבחנים והכללים שהותקנו על-פי סעיף 10(ב) לחוק הנכים.

(ב) הרואה עצמו נפגע בהחלטה של רופא או של ועדה רפואית רשאי לערור עליה לפני הוועדה הרפואית לעררים שנתמנה לעניין סעיף 64 לחוק הביטוח.

(ג) ההסדרים לקביעת דרגת נכות כאמור בסעיפים 62, 63 ו-65 וכן תנאי הגשת ערר כאמור בסעיף 64 ותנאי הגשת ערעור כאמור בסעיף 64(א) לחוק הביטוח, והתקנות לפי סעיפים אלה, יחולו בשינויים המחוייבים על קביעת דרגת נכות לפי חוק זה."

3. תיקון סעיף 6

בסעיף 6 לחוק העיקרי, אחרי 18" (ב) ו- (ג) יבוא "20" (א)."

4. הוספת סעיף 6א

אחרי סעיף 6 לחוק העיקרי יבוא:

"6א. ביטוח חיים

נפגע שביטח עצמו למקרה מוות זכאי להשתתפות אוצר המדינה בדמי ביטוח זה בשיעור ובתנאים שייקבעו בתקנות באישור ועדת העבודה של הכנסת."

5. תיקון סעיף 7

בסעיף 7 לחוק העיקרי, אחרי 8" יבוא 8"א, ובסופו יבוא "לעניין סעיף זה יחול האמור בסעיף 13 לחוק משפחות חיילים אף לגבי יתומי נפגעת שהיו סמוכים על שולחנו של האלמן, והוא אף אם נשא אשה".

6. הוספת סעיפים 7א עד 7ג

אחרי סעיף 7 לחוק העיקרי יבוא:

"7א. נפטר מתחת לגיל 14

על אף האמור בסעיף 7, אם היה הנפגע מתחת לגיל 14 כשנפטר - לא יהיו בני המשפחה זכ-

¹ ס"ח תשל"ג, עמ' 126.

² ס"ח תשל"ג, עמ' 65.

³ ס"ח תשי"ד, עמ' 179.

⁴ ס"ח תשי"ז, עמ' 22.

(נוסח משולב), תש"ל-1970, אחרי "חוק נכי המלחמה בנאצים" יבוא "חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, תש"ל-1970".

כנגדם כל סכום שקיבל לפי חוק נפגעי ספר בעד התקופה שלגביה נעשתה הבחירה כאמור.

10. תיקון סעיף 19

בסעיף 19 לחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ג) שר העבודה רשאי, בתנאים שקבע בת-קנות באישור ועדת העבודה של הכנסת, להחיל הוראות חוק זה, כולן או מקצתן, על תושב חוץ הנפגע בחוץ-לארץ בפגיעת איבה תוך כדי עבו-דתו אצל מעבידו שהוא תושב ישראל ועקב עבודתו כאמור; השימוש בסמכות זו לגבי נפגע המועסק בנציגות ישראלית בחוץ-לארץ יהיה בהתייעצות עם שר החוץ."

11. תיקון חוק שירות המדינה (גימלאות)

בסעיף 34(א) לחוק שירות המדינה (גימלאות)

12. תיקון חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות)

בסעיף 30(א) לחוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות), תשי"ד-1954, אחרי "חוק נכי המלחמה בנאצים, תשי"ד-1954" יבוא "חוק התגמו-לים לנפגעי פעולות איבה, תש"ל-1970".

13. תחילה

(א) תחילתו של סעיף 7 לחוק העיקרי היא בתום שלושה חודשים מיום פירסום חוק זה ברשומות.
(ב) תחילתם של סעיפים 8, 11 ו-12 לחוק זה ביום כ"ה באייר תשכ"ז (4 ביוני 1967).

ז. הצעת חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס' 3), תשל"ג-1973

בהוראה, כמורה או כגננת, יהא גילו בשעת הפרשה אשר יהא."

2. תיקון סעיף 46

בסעיף 46(ב) לחוק העיקרי, במקום "לפי סעיף 17(1)" יבוא "לפי סעיף 17(1) או (3)".

1. תיקון סעיף 17
בסעיף 17 לחוק שירות המדינה (גימלאות) (נוסח משולב), תש"ל-1970¹ (להלן - החוק העיקרי), אחרי פסקה (2) יבוא:
" (3) לאחר תקופת שירות של עשרים שנה

הסתייגות לחוק הנ"ל

לסעיף 2

א. לבגבראון מציע:

במקום הסעיף יבוא:

2. תיקון סעיף 46

סעיף 46(ב) לחוק העיקרי - בטל."

סיכום הישיבות

- ישיבה שצ"ד (י"ז באדר א' תשל"ג - 19 בפברואר 1973)**
היו"ר - י. ישעיהו; י. נבון.
- א.** מזכיר הכנסת נ. לורך הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ב.** בהמשך הדיון על סקירת שר העבודה על פעולות משרדו השיב שר העבודה י. א. אלמוגי למשתתפים בדיון הצעות סיכום הוגשו על-ידי: ש. ארבל-אלמזלניו בשם סיעת המערך (עבודה-מפ"ם), מפד"ל, המפלגה הליברלית העצמאית, קידמה ופ"י, תוח, שיתוף ואחווה; מ. נסים בשם סיעת גח"ל; מ. פרוש בשם סיעת אגודת ישראל; ז. שובל בשם סיעת הרשימה הממלכתית; א. לבנבאון בשם סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה; א. אבנרי בשם סיעת העולם הזה-כוח חדש.
- הוחלט:** לקבל את ההצעה שהוגשה על-ידי ש. ארבל-אלמזלניו.
- ג.** ש. ארבל-אלמזלניו (יו"ר ועדת העבודה) הביאה לקריאה שנייה חוק בית הדין לעבודה (תיקון מס' 2), תשל"ג-1973.
- הוחלט:** לקבל את החוק.
- ד.** שר-העבודה י. א. אלמוגי הביא לקריאה ראשונה חוק שירות התעסוקה (תיקון מס' 2), תשל"ג-1973. בוויכוח השתתפו: א. אבנרי, מ. נסים, מ. ידיר, י. שערי, ש. מיקוניס, ש. ארבל-אלמזלניו, י. נחושטן, י. ה. קלינגהופר. שר העבודה השיב למתווכחים.
- הוחלט:** להעביר את החוק לוועדת העבודה.
- ה.** מ. שחל הביא לקריאה ראשונה חוק ההגבלים העסקיים (תיקון מס' 4), תשל"ג-1973.
- הוחלט:** להעביר את החוק לוועדת הכלכלה.
- ישיבה שצ"ה (י"ח באדר א' תשל"ג - 20 בפברואר 1973)**
היו"ר - מ. זר; ר. ארזי; צ. צימרמן.
- א.** סגן מזכיר חכנסת ש. יעקבסון הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ב.** א. אנקודיון (יו"ר ועדת הכנסת) מסר הודעה על העברת ההצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת ע. פיינרמן, בדבר הונאת הציבור על-ידי מכירת קרקע חקלאית כמגרשי בנייה, לוועדת הפנים.
- ג.** שר-הבריאות ו. שם-טוב מסר סקירה על פעולות משרדו. בוויכוח השתתפו: א. כץ, ח. גרוסמן, מ. צ. גריה, ז. הרמן, י. מ. אברמוביץ, נ. אליעד.
- מ. וילנר, א. ורדיגר, א. שוסטק, א. אבנרי, מ. אביזוהר.**
- ד.** חברי-הכנסת א. אבנרי הגיש הצעה לסדר-היו"ר ר. ארזי השיב לו.
- ה.** שר-התחבורה ש. פרס מסר הודעה בשם הממשלה על שביתת המנהלים הטכניים ב"אל על". בוויכוח השתתפו: ש. ז. אברמוב, ד. קורן, י. בן-מאיר, ש. לורנץ, ג. האוזנר, מ. וילנר, א. ורדיגר, א. שוסטק, מ. אביזוהר, י. בן-אהרן.
- ישיבה שצ"ו (י"ט באדר א' תשל"ג - 21 בפברואר 1973)**
היו"ר - ט. סנהדראי; מ. זר.
- א.** מ. בגין הגיש הצעה לסדר-היום בדבר הודעתו של השר אלון על ירושלים והמקומות הקדושים. סגן ראש הממשלה י. אלון השיב להצעה. א. שוסטק הציע להעביר את העניין לוועדה.
- הוחלט:** לא לכלול את העניין בסדר-היום.
- א.** אבנרי מסר הודעה בדבר הימנעות סיעתו מהצבעה.
- ב.** ש. לוין הגיש הצעת חוק חינוך ממלכתי (תיקון), תשל"ג-1973. שר-החינוך והתרבות י. אלון השיב להצעה.
- הוחלט:** להעביר את הצעת החוק לוועדת החינוך והתרבות.
- ג.** י. קרגמן הגיש הצעת חוק רשות השידור (תיקון), תשל"ג-1973. שר-החינוך והתרבות י. אלון השיב להצעה.
- הוחלט:** להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים.
- ד.** ש. ארבל-אלמזלניו (יו"ר ועדת העבודה) הביאה לקריאה שנייה חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, תשל"ג-1973.
- הוחלט:** לקבל את החוק.
- ה.** ש. ארבל-אלמזלניו (יו"ר ועדת העבודה) הביאה לקריאה שנייה חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס' 3), תשל"ג-1973. בוויכוח השתתף א. לבנבאון. ש. ארבל-אלמזלניו השיבה לו.
- הוחלט:** לקבל את החוק.
- ו.** בהמשך הדיון על סקירת שר הבריאות על פעולות משרדו השתתפו: י. הורביץ, ד. מילמן, מ. גז.

